

Forslag til folketingsbeslutning om flytningen af Thulebefolkningen.

(Beslutningsforslag nr. B 52).

Medlemmer af Folketinget Kim Behnke (FP), Tom Behnke (FP), Aage Brusgaard (FP), Jan Kørpe Christensen (FP), Niels Højland (FP), Kirsten Jacobsen (FP) og Annette Just (FP) har meddelt mig, at de ønsker at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om at undlade at udnytte en eventuel bevilling til Svendborg Værft.

(Beslutningsforslag nr. B 53).

Den første sag på dagsordenen var:

1) **Forespørgsel nr. F 4:**

Forespørgsel til arbejdsministeren:

»Hvilke initiativer har regeringen taget og vil regeringen tage for at sikre, at ældre har reelle valgmuligheder for at være helt eller delvis på arbejdsmarkedet, bl.a. via delefterlønsordning, eller at være helt uden for arbejdsmarkedet, bl.a. via efterløn?«

Af Aage Frandsen (SF), Anne Baastrup (SF), Steen Gade (SF) og Holger K. Nielsen (SF). (Forespørgslen anmeldt 2/10 96. Fremme af forespørgslen vedtaget 8/10 96).

Begrundelse

Aage Frandsen (SF):

Det er SF's opfattelse, at alle har ret til aktiv livsudfoldelse i livets tredje alder. En aktiv livsudfoldelse kan for nogle være at blive på arbejdsmarkedet, til folkepensionen indtræder i det 67. år, ja måske endda endnu længere. Andre ønsker måske en gradvis udtræden fra arbejdsmarkedet begyndende fra det 60. år eller måske endda før. Andre igen ønsker måske fuld tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet fra det 60. år.

At der er nogle, der ønsker en tidlig hel eller delvis tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, er helt forståeligt. Livet er jo andet end arbejde, og arbejdslivet har for mange været så hårdt, at en forudsætning for, at de kan få en aktiv livsudfoldelse i livets tredje alder eller blot komme til at opleve livets tredje alder, er, at de får mulig-

hed for en relativt tidlig tilbagetrækning fra arbejdslivet.

Der er mennesker, der i en alder af 55 år har været lige så lang tid på arbejdsmarkedet, som andre har, når disse forlader arbejdsmarkedet ved folkepensionens indtræden som 67-årige. Dette skal sammenholdes med, at arbejdslivet for dem, der er startet tidligere på arbejdsmarkedet, i mange tilfælde har været betydelig hårdere end for dem, der startede senere.

Hvis vi fordeler samfundets goder retfærdigt, er det danske samfunds produktive formåen i dag så stor, at vi ikke alle sammen behøver at knokle fra morgen til aften livet igennem for at sikre en acceptabel levestandard for alle. Samfundet har skabt masser af fri tid. Problemet er bare, at størstedelen af den fri tid i dag udmøntes som tvungen arbejdsløshed eller tvangsmæssig udstødning fra arbejdsmarkedet på grund af nedslidning.

Alternativet til det er et samfund, hvor vi alle har pligt til og mulighed for at indgå i et arbejdsfællesskab og bidrage til samfundsmæssig produktion, i det omfang vi kan, og hvor alle får del i samfundets frie tid i forhold til det individuelle behov. Lad os så derfor deles om samfundets frie tid og lade det ske under hensyn til bestemte sociale behov.

Det afgørende i denne forbindelse er, at ældre på arbejdsmarkedet får reelle valgmuligheder mellem at være på arbejdsmarkedet på fuld tid, også når de bliver ældre, at være på arbejdsmarkedet på deltid eller at være fri for arbejdsmarkedet. Det forudsætter til gengæld, at de eksisterende efterlønsordninger ikke forringes. Tværtimod mener vi, at der på enkelte punkter kan være grund til at tale om forbedringer, ikke mindst når det drejer sig om delefterløn eller muligheden for at arbejde ved siden af efterlønnen. Her mener vi at reglerne i dag er for bureaukratiske og for lidt fleksible.

Derudover skal der som en helt afgørende forudsætning træffes foranstaltninger til at sikre, at vi undgår, at mennesker nedslides og tvinges bort fra arbejdsmarkedet i en tidlig alder, samtidig med at det skal gøres attraktivt at være på det danske arbejdsmarked.

Baggrunden for vores forespørgsel er, at vi ønsker, at folk frit skal kunne vælge – og den første selvfølgelig forudsætning er, at der er et arbejdsmarked at vælge til. Og efter vores opfattelse er det afgørende spørgsmål i dag at diskutere valgfriheden for ældre, sådan at de kan vælge at være helt på arbejdsmarkedet eller,

hvis de selv ønsker det, at få en lønnedgang og være delvis på arbejdsmarkedet eller helt træde af fra arbejdsmarkedet. Det er altså et spørgsmål om at lave et arbejdsmarked, der er fleksibelt i forhold til folks muligheder, i forhold til folks behov. Det er baggrunden for forspørgslen.

Besvarelse

Arbejdsministeren (Jytte Andersen):

Forespørgslen i dag lægger op til en meget vigtig debat om de ældre muligheder for en fortsat tilknytning til arbejdsmarkedet.

I regeringen finder vi faktisk, at SF berører et meget væsentligt tema om fremtidens arbejdsmarked. Der er næppe mange, der vil benægte den kendsgerning, at den fremtidige alderssammensætning i arbejdsstyrken er en udfordring, en arbejdsmarkedspolitisk udfordring. Vi har ikke markant mangel på arbejdskraft her og nu, men det er faktisk afgørende for os, der har ansvar for arbejdsmarkedspolitikken, at tænke fremad i et perspektiv på 15-20 år.

Vi er derfor nødt til allerede nu at få klarlagt og forberedt os på de konsekvenser, demografien får for den samlede arbejdsstyrke, altså en arbejdsstyrke med flere ældre, færre unge og en anden uddannelsesmæssig sammensætning af arbejdsstyrken. Når arbejdsstyrken kommer til at bestå af flere ældre og færre unge, ja, så følger det også, at det er nødvendigt at få ældre til at få genskabt deres lyst til og også deres reelle muligheder for at blive længere på arbejdsmarkedet.

Regeringen finder derfor, at der er behov for en grundig gennemgang af seniorforholdene på arbejdsmarkedet og en afdækning af, hvordan vi bedst forbereder os på en ældre arbejdsstyrke og sikrer et mere rummeligt, et mere fleksibelt og et mere socialt ansvarligt arbejdsmarked. Det er det, der er udfordringen.

Regeringen har derfor taget initiativ til at indkalde arbejdsmarkedets parter til trepartsdrøftelser om fremtidens seniorpolitik. Vi anser opgaven som todelt. For det første bør drøftelserne føre frem til en afklaring af, hvilke konkrete udfordringer det aldrende arbejdsmarked giver, samt hvilke barrierer der i dag er for den ældre arbejdskrafts fortsatte tilknytning til arbejdsmarkedet. Dernæst består den i at finde ud af, hvordan arbejdsmarkedet kan gøres mere attraktivt for de ældre, og lige så væsentligt eller måske væsentligere, hvordan de ældre kan gøres mere attraktive for arbejdsmarkedet.

Det er en ganske omfattende dagsorden, regeringen sætter med disse trepartsdrøftelser. Det er derfor også vigtigt for regeringen at understrege, at vejen frem ikke er her og nu-løsninger meget hurtigt. Tværtimod så taler vi om en længerevarende proces, der indebærer en indsats over et meget bredt område. Trepartsdrøftelserne vil være det første skridt i denne proces.

Jeg vil derefter knytte nogle bemærkninger til det begreb, som den arbejdsmarkedspolitisk debat vil blive præget af i ganske høj grad fremover, nemlig begrebet seniorpolitik. Seniorpolitik som begreb er ikke nyt, men seniorpolitik har hidtil i det væsentlige handlet om at få de ældre ud af arbejdsmarkedet. I takt med at arbejdsstyrken bliver ældre, vil der være behov for at dreje seniorpolitikken 180 grader i retning af en aktiv og fastholdende seniorpolitik.

Jeg vil gerne understrege, at seniorpolitik i snæver forstand er virksomhedernes ansvar. Personalepolitik, som seniorpolitikken jo er en del af, er aftalestof, og det er op til den enkelte arbejdsplads at indrette sig efter de behov og ønsker, der er på det pågældende sted.

Det offentlige og dermed også os politikere har imidlertid også et ansvar. Det gælder med hensyn til at skabe de bedst mulige rammer for gennemførelsen af virksomhedernes seniorpolitiske initiativer.

Som eksempler på, hvad regeringen forstår ved gode rammer, vil jeg nævne adgang til del efterløn og delpension, som i kombination med nedsat arbejdstid muliggør en gradvis tilbage-trækning fra arbejdsmarkedet, skånejob, der på flere leder kan gøre arbejdsmarkedet mere rummeligt og mere ansvarligt, diverse puljer, som yder økonomisk støtte til uddannelsesprojekter til omlægning af arbejdsprocesser og arbejdsformer på arbejdsmarkedene, vejledning fra arbejdsformidlingen i forbindelse med rotationsprojekter, job- og uddannelsesrotationsprojekter, og nye uddannelsesforløb. Og andre ting kunne nævnes.

Eksemplerne her viser vigtigheden af, at også rammerne for virksomhedernes seniorpolitik er i orden. De forestående drøftelser vil derfor naturligt også komme til at berøre den egentlige arbejdsmarkedspolitik og uddannelsespolitikken såvel som arbejdsmiljøområdet, områder, som man i det hele taget ikke vil kunne undgå at komme ind på, når man diskuterer, hvad der sikrer en velfungerende og fleksibel arbejdsstyrke. Det forhold, at realiseringen af en senior-

politik i første omgang er en sag mellem arbejdsmarkedets parter, gør det dog ikke mindre vigtigt for os at diskutere mere overordnet, hvordan en effektiv seniorpolitik skal skrues sammen.

Der har været forsket meget i sammenhængen mellem alder og arbejdsevne. Selv om alle i et vist omfang svækkes med alderen, er der kun få entydige konklusioner om, i hvilken takt det sker. Og der er i hvert fald ikke belæg for at konkludere, at folk, når de f.eks. bliver 50 år, ikke længere er i stand til at lære og ikke længe er i stand til at uddanne sig, overhovedet ikke.

I det omfang man mødes med den holdning ude på arbejdspladserne, er der derfor tale om rene og skære fordomme, og de fordomme findes både hos ledelse og kolleger og til en vis grad også hos de ældre selv, altså den fordom, der går ud på, at de ældre i arbejdsstyrken ikke skal have andel i efter- og videreuddannelsesindsatsen. Selvfølgelig skal de det.

Hvis fremtidens seniorpolitik skal have virkning, skal den derfor sigte bredt – bredt, hvad angår, hvem den er rettet mod aldersmæssigt og fagligt, og bredt, hvad angår de muligheder, medarbejderne præsenteres for.

Muligheden for arbejdsophør skal ikke fjernes; efterlønsordningen er for mange mennesker en tiltrængt mulighed for at trække sig tilbage efter et langt arbejdsliv, og denne mulighed for et værdigt farvel skal fortsat være til stede.

Mulighederne for at lade arbejdsophør ske gradvis skal imidlertid også indarbejdes i en seniorpolitik. For ældre medarbejdere, der ikke længere kan overkomme så meget som tidligere, kan skånejob være et alternativ til at stoppe helt op og gå ud af arbejdsmarkedet. For velfungerende ældre, der bare gerne efterhånden vil bruge mindre tid på arbejdsmarkedet, er det deltidjob eller muligheden for flekstid, der skal opprioriteres og gøres muligt.

Ved at tilbyde bedre muligheder for at kombinere arbejde og fritid sender virksomhederne et vigtigt signal om, at de fortsat er interesseret i at trække på de ældre som arbejdskraft.

En øget opmærksomhed fra virksomhedernes side og brug af de muligheder, der er for gradvis tilbagetrækning, vil medvirke til at udskyde det tidspunkt, hvor nogle ældre endeligt forlader arbejdsmarkedet.

Nedslidningen efter et langt liv på arbejdsmarkedet er ofte af afgørende betydning for beslutningen om tilbagetrækning. Derfor synes

jeg og regeringen, at det er vigtigt, at der fortsat arbejdes på at forbedre arbejdsmiljøet på virksomhederne, således at arbejdsmiljøet bliver så godt som muligt og mere skånsomt, end det er i dag.

Den største og den nyeste udfordring for virksomhederne ligger dog måske i at få de ældre medarbejdere i tale, der fortsat har lyst og mod til at lære nyt. Mange af disse stopper imidlertid med at arbejde, fordi de ikke længere føler – eller også fordi de ser eksempler på – at deres arbejdsplads ikke er interesseret i at investere i dem eller investere i deres kvalifikationer. Det er her, der skal sættes ind: at få gjort fortsat kvalifikations- og jobudvikling til en del af personalepolitikken også for de ældre medarbejdere. Det er faktisk en stor og en vigtig opgave.

Det vil kræve noget benarbejde. Virksomhederne har primært haft tradition for at investere i yngre medarbejdere, og selv om en del af de lidt ældre medarbejdere gerne vil lære nyt, gerne vil videreudvikle deres faglige færdigheder, vil der være mange steder på virksomhederne, hvor man er skeptisk over for at videreudvikle og opprioritere den ældre del af medarbejderstaben.

De holdninger, der jo så er fra virksomhedernes side, kan faktisk også ses i forhold til, at nogle af de ældre måske ikke tror på sig selv, fordi det er lang tid siden, de har siddet på en skolebænk, og at de ikke tror på, at de kan magte den nye teknologi, og måske ikke selv mener, at de kan lære noget nyt.

Når alt dette er sagt, skal det imidlertid heller ikke glemmes, at en stor del af den ældre arbejdskraft har særlige kvalifikationer, som de har erhvervet gennem et langt liv på arbejdsmarkedet: erfaringer, overblik, viden og kontinuitet i deres viden. Det er faktisk kvalifikationer, som fortsat er værd at bruge for virksomhederne og værd at bruge for samfundet.

Jeg tænker her særlig på den erfaring og den stabilitet, som mange ældre medarbejdere har, og som virksomhederne med stort udbytte kan benytte sig af. Det er vigtigt, at disse kvalifikationer ikke overses. Der er brug for en holdningsbearbejdning både i virksomhederne og blandt kollegerne, men også blandt de ældre selv for at få sat fokus på nødvendigheden af disse kvalifikationer – også en nødvendighed som knytter sig til, at arbejdsmarkedet har brug for de ældre.

En succesfuld omstilling af et arbejdsmarked med flere ældre kræver imidlertid, at alle er

parat til at spille med. Både politikerne her i Folketinget, regeringen naturligvis, virksomhederne, lønmodtagerne og ikke mindst arbejdsmarkedets parter har et ansvar for, at de ældre finder det attraktivt at være på arbejdsmarkedet, og de ældre har naturligvis også selv et ansvar for at leve op til arbejdsmarkedets krav.

Trepartsdrøftelserne bør efter regeringens opfattelse munde ud i, at vi får et overblik over, hvordan vi bedst kan sikre, at de lidt ældre helt naturligt vil finde det attraktivt at blive lidt længere på arbejdsmarkedet.

Det er regeringens håb, at trepartsdrøftelserne ikke blot fører til en forøget viden om, hvad der sikrer de ældres tilknytning til arbejdsmarkedet, men også munder ud i konkrete tiltag på arbejdsmarkedet, som viser, at vi bevæger os i den rigtige retning.

Når trepartsdrøftelserne er afsluttet, vil jeg give Folketinget en redegørelse om drøftelserne, herunder særlig om de initiativer, parterne på arbejdsmarkedet har taget som følge af trepartsdrøftelserne.

SF har i sin forespørgsel spurgt om, hvilke initiativer regeringen har taget for at sikre, at ældre har reelle valgmuligheder for at være helt eller delvis på arbejdsmarkedet eller for at være helt uden for arbejdsmarkedet. SF sigter til mulighederne for at trække sig helt eller delvis tilbage fra arbejdsmarkedet med efterløn eller delefterløn.

Efter regeringens opfattelse giver disse ordninger faktisk allerede i dag de ældre fine muligheder for helt eller delvis at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet. Regeringen finder, som det er fremgået af min besvarelse, at spørgsmålet om tilbagetrækningsordningernes indretning faktisk kun er et lille hjørne af diskussionen om ældres muligheder på arbejdsmarkedet. Der er efter min og regeringens opfattelse ikke på nuværende tidspunkt grundlag for at overveje ændringer i disse ordninger.

Det hænger selvfølgelig også sammen med, at hvis vi i Folketinget skal have respekt for den danske aftalemodel, så er det faktisk vigtigt, at vi på den ene side signalerer så klart, som vi overhovedet kan, at vi ønsker, at arbejdsmarkedet skal være mere rummeligt, også give ældre reelle muligheder for at blive på arbejdsmarkedet, både i forhold til arbejdsmiljøet og i forhold til en fast tilknytning til en tidligere eller måske en ny arbejdsplads. Det er det ene, altså overordnet fra Folketingets side at sende dette signal til arbejdsmarkedets parter.

Men på den anden side er det i en situation, hvor arbejdsmarkedets parter jo i og for sig er startet med forhandlingerne, lige så vigtigt, at vi ikke forudskikker, hvad det sådan set er, vi politisk gerne vil have i forhold til det arbejdsmarked, vi nu ser foran os.

Derfor tror jeg faktisk, det er utrolig vigtigt i de her 3-4 måneder at lade parterne forhandle med det der pust i nakken, signalet fra det politiske system om, at de skal tænke rummeligt, men at vi først politisk tager initiativer igennem en redegørelse, som vil angive de politiske initiativer, som regeringen så vil understøtte arbejdsmarkedet i.

Det er vigtigt, at vi tager det, efter at overenskomstforhandlingerne og trepartsdrøftelserne er færdige, for ellers tror jeg, at parterne vil opleve det som en aldeles utidig indblanding, hvis vi allerede nu forudskikker, hvordan denne her debat skal forløbe, en debat, som er vigtig og som er en vedvarende proces, fordi det dybest set handler om at gøre op med 10-20 års arbejdsmarkedspolitik, uddannelsespolitik og socialpolitik, som faktisk mere har gået ud på at finde ud af, hvordan vi kunne skaffe os af med den ældre del af arbejdsmarkedet.

Nu handler dagsordenen faktisk om, at de ældre skal have reelle muligheder for at bevare deres lyst til at blive på arbejdsmarkedet noget længere; de skal ikke føle, at de bliver skubbet ud af arbejdsmarkedet, ikke føle, at de bliver udstødt af arbejdsmarkedet, og ikke føle, at når de først er udstødt af arbejdsmarkedet, så går det økonomiske opsving uden om de ældre, fordi virksomhederne først og fremmest søger efter den yngre del af arbejdsstyrken.

Det er faktisk et kolossalt kursskift i arbejdsmarkedspolitikken, vi står over for, og derfor glæder jeg mig over debatten, og jeg glæder mig til debatten ikke blot i dag, men også i lang tid fremover, og selvfølgelig glæder det mig også, hvis der ud af debatten kan udkrystallisere sig et bredt politisk flertal, der vil tage de initiativer, som jeg og forhåbentlig også Folketinget anser for nødvendige.

Forhandling

Aage Frandsen (SF):

Jeg vil godt indledningsvis takke arbejdsministeren for besvarelsen af vores forespørgsel, ikke kun på grund af, at ministeren har gjort sin

pligt og svaret på forespørgslen, men også for væsentlige dele af indholdet.

Der er dog ét punkt, hvor jeg er uenig med ministeren, og det er spørgsmålet om de rammer, som lovgivningen giver – om det ville være en indblanding i arbejdsmarkedets parter forhold nu. Det mener jeg ikke det behøver at være, under forudsætning af at det, vi så gør, alene er at give arbejdsmarkedet mulighed for at handle inden for et mere fleksibelt system, end vi kender i dag; det vil jeg vende tilbage til.

Det, der er afgørende for os, er, at retten til den tredje alder, livets tredje alder, er et velfærdsgode, som vi alle har krav på, en mulighed, men ikke en tvang eller en pligt med hensyn til, hvad vi vil bruge den til. Og det sikres så kun, hvis de 50-67-årige – hvis vi tager den aldersgruppe her – har en reel mulighed for at vælge at fortsætte på arbejdsmarkedet. Sådan er det jo altså ikke i dag; i dag er mange lønmodtagere over 50 år reelt holdt uden for arbejdsmarkedet.

Vil man have flere 50-67-årige til at blive længere på arbejdsmarkedet, bør det første skridt være, at man fra arbejdsmarkedets side gør noget for at afskaffe det, som i dag tvinger mange til at forlade arbejdsmarkedet. Undersøgelser viser, at jo bedre helbred folk har, desto længere bliver de på arbejdsmarkedet.

Hvis man gerne vil motivere flere til at blive længere på arbejdsmarkedet, bør man derfor forbedre mulighederne for at bevare et godt helbred gennem hele arbejdslivet. Det vil betyde, at der også er langt færre, som går på førtidspension.

Skal der være plads til ældre på arbejdsmarkedet, så skal nedslidningen bekæmpes, og der skal være et arbejdsmiljø og et arbejdstempo, der også giver plads til, at ældre medarbejdere kan være der. Endelig er der behov for særlige seniorjob for ældre medarbejdere, der ønsker at trække sig delvis tilbage fra arbejdsmarkedet, så de kan være i mindre belastende arbejdsfunktioner på arbejdspladsen.

Forbedrer man de 60-66-åriges generelle fysiske og psykiske helbredstilstand, giver man dem også bedre mulighed for fortsat at vælge et arbejdsliv. Af konkrete initiativer kan man pege på, at indsatsen over for ensidigt, gentaget arbejde skal forstærkes og forbedres.

Den kommende handlingsplan for monotont arbejde skal iværksættes og igangsættes med konkrete og forpligtende mål. Handlingsplan »Rent arbejdsmiljø år 2005« skal også gøres betydeligt mere konkret og forpligtende.

Jo større indflydelse man har på sin egen arbejdssituation, desto mindre lyst har man også til at forlade arbejdsmarkedet tidligere. Derfor er demokrati på arbejdspladsen og øget selvbestemmelse i jobbet velegnede redskaber, hvis folk skal motiveres til at være længere på arbejdsmarkedet.

Virksomhedernes ledelsespolitik skal ændres, så der i højere grad udvikles en virksomhedskultur, der bygger på involvering og indflydelse på ens egen arbejdssituation. Fagbevægelsen skal i den forbindelse gå forrest med krav til virksomhedernes ledelses- og personalepolitik, der kombinerer øget arbejdspladsdemokrati, selvbestemmelse på arbejdet for alle, med større værdsættelse, specielt i forhold til de ældre medarbejders kompetence.

Den største hindring for dem, der ønsker gradvis at træde tilbage fra arbejdsmarkedet, er ufleksible ordninger og ufleksible arbejdsgivere, der nægter at lade folk gå ned i tid eller at overgå til et seniorjob. Derfor bør retten til delefterløn være en arbejdsmarkedsrettighed, og det vil sige, at man dér er nødt til at lave nogle tiltag på arbejdsmarkedet i forhold til det, vi kender i dag.

De, der ønsker en gradvis tilbagetrækning, skal ikke længere bede om det, og det skal udarbejdes på en sådan måde, at det bliver en ret. En sådan ret skal efter vores opfattelse sikres gennem kollektive overenskomster, og hvis det ikke kan lade sig gøre, mener vi, at det kan være værd at overveje en lovgivning på området; men ellers skal det ske gennem overenskomster, der skal foreskrive nogle bestemte minimumsrettigheder for den enkelte, som kun kan afviges via lokalaftaler.

En del af en moderne seniorpolitik vil også være, at overenskomsterne sikrer den enkeltes ret til at overgå til aftalte seniorjob på nærmere aftalte overenskomstnæssige vilkår. Efter vores opfattelse bør satsen for efterløn svare til den til enhver tid gældende regel om supplerende dagpenge, og derfor mener vi, at de nuværende regler med hensyn til delefterløn er for lidt fleksible, og det mener vi godt man kunne gøre noget ved. Det er derfor en ting, som vi mener at Folketinget kunne tage initiativ til at vedtage, og vi mener ikke, at det forhindrer, at arbejdsmarkedets parter sagtens kan forhandle videre, tværtimod.

Retten til at gå på efterløn skal gælde for alle, som har været på arbejdsmarkedet i længere tid, og det må sikres, at vi ikke får en forringelse på disse områder.

Muligheden for at skifte mellem efterløn og arbejde må også gøres mere fleksibel, f.eks. ved at tillade to skift. I dag er der kun mulighed for at skifte en enkelt gang. Lovgivningsmæssigt er reglen begrundet i ønsket om at forpligte efterlønsmodtagere til en varig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, men det er ikke rimeligt over for de pågældende. Dertil kommer, at det ud fra samfundsmæssige behov også er uheldigt, at man ikke giver mulighed for mere fleksible ordninger.

Vi mener også, at det er vigtigt at understrege, at de nuværende sats på efterlønsområdet ikke skal forringes. Tværtimod mener vi egentlig, det kunne være rimeligt at gøre 82 pct.-satsen bedre, f.eks. til 90 pct. Og det er netop ud fra de betragtninger, at vi med glæde har været med til via satspuljemidlerne at sørge for at nedbringe a-kasse-kontingenter for efterlønnere, ligesom vi også er godt tilfredse med, at det nu endelig er lykkedes at få en rabatordning for efterlønnere ved brug af kollektiv trafik med henblik på ikrafttræden 1. december på plads.

Efterlønnernes mulighed for at arbejde bør forbedres og forenkles. Den nuværende 200-timers-regel mener vi bør ændres, sådan at den bliver mere fleksibel, og således at der bliver større mulighed for, at man kan arbejde ved siden af. Vi mener, at en grænse på f.eks. 40.000 kr. kunne være relevant i forhold til de nuværende regler.

Fra LO's side har man været fremme med, at man burde lave modregning i forhold til engangsudbetaling af kapitalpension og kapitalforsikringsordninger. Forslaget hænger sammen med, at man i dag foretager modregning for arbejdsmarkedspension. Problemet er bare, at hvis man lige pludselig laver sådan en ændring, så er der mange mennesker, der vil komme i klemme, og det vil ikke være acceptabelt.

Men det efterlader et problem, som vi ikke kan komme uden om eksisterer, idet der er tale om ulighed mellem den ene form for pensionsordning og den anden form for pensionsordning. Det forventer vi at Folketinget må forholde sig til, og vi forventer, at regeringen også på dette område kommer med et udspil til, hvordan man løser det nuværende ulighedsproblem.

På arbejdsmarkedet er det klart at der er nogle mennesker, som er hårdt presset, og det er derfor, vi er nødt til at have fleksible ordninger både med hensyn til efterløn og med hensyn til delefterløn.

Retten til en tredje alder er efter vores opfattelse en vigtig velfærdsrettighed. Samfundet bør være opmærksom på, at mennesker, som benytter den tredje alder til at være uden for arbejdsmarkedet, også er til gavn for samfundet med en masse aktiviteter. Det bidrager til, at de pågældende mennesker som ældre har en bedre sundhedstilstand, og det bidrager til, at de medvirker i en masse sociale netværk.

Vi ser, at en masse mennesker er aktive på en anden måde, end de var i deres arbejdsliv. De fortsætter deres aktivitet. Vi kender efterlønnere, som i dag bruger deres viden til at fortælle om fortidens arbejdspladser med henblik på at finde ud af, hvordan der eventuelt nogle steder er nogle problemer omkring forurening. Vi kender også eksempler på, at efterlønsklubber er med til at opbygge lokalhistoriske arkiver, og håndværkere, som er gået på efterløn, bidrager til, at deres faglige viden går videre til fremtidens generationer.

Det er derfor efter vores opfattelse godt, at der er nogle, der siger, at de godt vil træde ud af arbejdsmarkedet, før de når folkepensionsalderen. På den måde er der mange efterlønnere, der yder en indsats i fællesskab med andre samt bidrager til det, der er det civile samfund, og som udmærket supplerer det, vi kender i det offentlige.

En forudsætning for en ordentlig seniorpolitik er efter vores opfattelse, at staten i den forbindelse går i spidsen, og derfor er jeg da også glad for, at regeringen har taget initiativ i forhold til arbejdsmarkedets parter. Ikke desto mindre vil vi alligevel godt foreslå en motiveret dagsorden, fordi vores forslag rummer mere end det, der lå i ministerens svar. Forslaget om motiveret dagsorden fra Socialistisk Folkeparti lyder sådan:

Forslag om motiveret dagsorden

»Idet Folketinget konstaterer, at regeringen har erklæret at ville bevare efterlønnen, herunder efterlønsalderen, efterlønsattserne og anciennitetsregler, opfordrer Folketinget regeringen til – at gøre reglerne for delefterlønnen og 200-timers-reglen mere fleksible og mindre bureaukratiske, bl.a. ved at overgå til et princip om supplerende efterløns svarende til supplerende dagpenge, når efterlønnen skal beregnes for mennesker, der ønsker en delvis udtræden af arbejdsmarkedet,

- at delefterløn også kommer til at gælde de 55-59-årige,
- at regeringen som arbejdsgiver på det statslige område udarbejder en seniorpolitik, så det for ældre medarbejdere bliver mere attraktivt at være helt eller delvis på arbejdsmarkedet,
- at regeringen tager kontakt til arbejdsmarkedets parter og de kommunale organisationer med henblik på udformningen af en seniorpolitik for det danske arbejdsmarked.

Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 9).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden. (Se ovenfor). Dette forslag indgår herefter i forhandlingen.

Ole Vagn Christensen (S):

Socialdemokratiet finder som arbejdsministeren, at SF med denne forespørgselsdebat har fat i en af de virkelig spændende og udfordrende sider af arbejdsmarkedspolitikken.

Den økonomiske vækst og den faldende ledighed, som Danmark har oplevet siden systemskiftet i 1993, har givet begrebet seniorpolitik en helt ny betydning. Hvor det før var et middel til at trække ældre ud af arbejdsmarkedet, handler dagens seniorpolitik om at fastholde den ældre del af arbejdsstyrken på arbejdsmarkedet.

Der er mange, der fra denne talerstol har advaret om udsigten til en uheldig demografisk udvikling med en stadig stigende forsørgerbyrde på et faldende antal skuldre til følge. Lad mig med det samme slå fast, at Socialdemokratiet tager den demografiske udvikling, der betyder flere ældre og færre yngre, alvorligt, men jeg vil ikke være med til at fastholde et så pessimistisk syn på fremtiden, som visse andre vedbliver med.

I en arbejdsmarkedspolitisk rapport fra Arbejdsministeriet fra september, der netop er kommet ud, fremgår det, at der faktisk er flere tendenser, der går i en positiv retning. Nuvel, der kommer flere ældre i fremtiden, men på grund af en forventet indvandring og en øget fertilitet vil befolkningens størrelse stige i forhold til de seneste års forudsigelser. Rapporten peger på flere forhold, der trækker i positiv retning i forhold til forsørgerbyrden. Lad mig nævne et af disse:

En større del af de ældre kvinder vil blive på arbejdsmarkedet som følge af, at den nye generation af kvinder kulturelt set har en tættere tilknytning til arbejdsmarkedet, og andelen af hjemmearbejdende husmødre i 50-60-årsalderen vil også vise sig at være faldende.

Når Socialdemokratiet går stærkt engageret ind i debatten om den fremtidige seniorpolitik, er det ikke kun for at sikre den fremtidige arbejdsstyrkes størrelse, selv om det da naturligvis er en del af målet.

Nej, Socialdemokratiet vil mere end det. Vi vil et opgør med tidens alderisme. Der var engang, hvor udtrykket gammel og snu var positivt ladet. I dag hører man alt for ofte udtrykket gammel og grå, og det kan vi simpelt hen ikke byde en befolkningsgruppe, der har slidt og slæbt for at bidrage til det danske velfærdssamfund.

Alderisme er et nyt begreb i den offentlige debat, men fænomenet har eksisteret længe, og jeg behøver vel ikke at sige alt for længe. Alderisme betyder, at man alene på grund af alder tillægges særlige negative eller positive egenskaber, uden at der er grund til det. Fakta er, at der ikke entydigt kan fastslås nogen aldersbettinget nedsættelse af erhvervsevnen. Derfor skal vi for alt i verden denne fordom til livs. Den ældre del af arbejdsstyrken har store uudnyttede ressourcer, som Danmark har brug for.

I den forbindelse vil jeg gerne erindre arbejdsgiverne om, at de har et særligt ansvar for at lede og tilrettelægge arbejdet på virksomhederne således, at der også er plads til den ældre del af arbejdsstyrken. Og der er faktisk også flere succesrige virksomheder, der har ændret virksomhedens organisation, så de ældres kvalifikationer kommer til udfoldelse. Disse bør danne eksempel for resten af erhvervslivet, for i modsætning til de succesrige virksomheder, som har taget fat om problemet, så har vi desværre også den modsatte tendens.

Hvordan får vi så udmøntet disse gode hensigter? Ja, arbejdsministeren har gennemgået de initiativer, regeringen allerede har iværksat for at sikre, at ældre har reelle valgmuligheder for at være helt eller delvis på arbejdsmarkedet. Socialdemokratiet støtter disse initiativer.

Vi skal ej heller forsømme muligheden for at slå fast, at også efterlønnen er en ordning. Socialdemokratiet som bekendt støtter 100 procent. Det danske velfærdssamfund har og skal have råd til at bevare denne mulighed for ældre medarbejdere, som efter et langt arbejdsliv på grund

af bl.a. nedslidning, men også meget andet kunne nævnes, ønsker at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet på en værdig måde.

Det initiativ støtter Socialdemokratiet, og vi vil derfor slet ikke tage dette op til debat her i salen i dag. Blot vil jeg konstatere, at arbejdsmarkedets lovgivning i så stort et omfang som muligt bør hvile på frivillighed og fleksibilitet. Vi tror mere på guleroden end på pisken.

Som såvel statsministeren som arbejdsministeren har sagt, så mener vi, at et rummeligt arbejdsmarked også handler om at give plads til de ældre kolleger på arbejdsmarkedet. Dette opnås ved at udforme en seniorpolitik, der giver ældre mulighed for at blive på arbejdsmarkedet. Socialdemokratiet har derfor store forventninger til de kommende trepartsdrøftelser om den fremtidige seniorpolitik, for det er klart, at en succesfuld seniorpolitik starter ude på de enkelte arbejdspladser.

Politikerne på Christiansborg kan og vil ikke diktere, hvordan man ude i landet prioriterer og organiserer sig, og det er i høj grad det, det handler om. Som det er i dag, bliver der ikke i tilstrækkelig grad investeret i de ældre medarbejdere, og det medfører, at mange finder, at de er ved at opleve en uværdig afslutning på deres arbejdsliv og derfor hellere selv vil søge fratrædelse, før det bliver ydmygende.

Arbejdsministeren sagde det klart i sin tale: Trepartsdrøftelserne skal afdække, hvorledes vi gør arbejdsmarkedet mere attraktivt for de ældre, og hvorledes de ældre bliver mere attraktive for arbejdsmarkedet.

For at kunne svare på disse spørgsmål er det, som det blev sagt, selvfølgelig nødvendigt at finde ud af, hvilke udfordringer de ældre har på arbejdsmarkedet i dag, samt hvilke barrierer der i dag er for den ældre arbejdskrafts fortsatte tilknytning til arbejdsmarkedet. Disse trepartsdrøftelser vil naturligvis anvise områder, hvor arbejdsmarkedets parter selv kan skride ind for at fremme en visionær seniorpolitik, og de vil givetvis også anvise områder på lovgivningsområdet, hvor Folketinget må træde til. Socialdemokratiet har derfor intet ønske om at foregribe begivenhedernes gang, men det ligger i kortene, at det i høj grad handler om en holdningsændring. Erfaringerne viser, at en holdningsændring er noget, der tager tid, og vi ved også, at det først og fremmest handler om information, når man vil fordømme til livs.

I den forbindelse vil jeg rose det oplæg, Arbejdsministeriet har fremlagt til fremme af en

offensiv seniorpolitik. Oplægget indeholder bl.a. det, jeg var inde på her, men også en landsdækkende informationskampagne, der skal medvirke til en holdningsændring og et opgør med den tidligere omtalte alderisme. Oplægget indeholder andre gode initiativer, men igen vil jeg vente med at bedømme disse, til trepartsdrøftelserne er afsluttet og forhåbentlig er overgået til egentlige forhandlinger. Ministeren har i sin tale lovet at fremkomme med en redegørelse, når resultatet af trepartsdrøftelserne foreligger. Den aften er vi, og vi ser frem til at komme i arbejdstøjet, når disse ting ligger på Folketingets bord.

Ud fra det, jeg her har sagt, og ud fra de bedømmelser, jeg her har lavet, er det derfor en selvfølge, at vi står i den situation, at det dagsordensforslag, som er fremsat af hr. Aage Frandsen, indeholder mange elementer, som vi anser for at ville gøre det vanskeligt overhovedet at komme i gang på en fornuftig måde med de drøftelser, det drejer sig om i første omgang. Der skal være en ren tavle, når de drøftelser starter, og derfor kan vi ikke støtte dagsordenen.

Else Winther Andersen (V):

Den største af de frivillige tilbagetrækningsordninger, altså efterlønnen, er vokset til et omfang af 120.000 personer, og dertil kommer folk på overgangsydelse.

Formålet med og begrundelsen for at indføre efterløn var, at ældres afgang fra arbejdsmarkedet skulle bidrage til en løsning af ledighedsproblemet blandt de unge; men det har jo vist sig, at det ikke holdt stik. Og når man ser i bakspejlet, må man nok også sige, at det var lidt af en naiv tankegang, fordi de ældre jo har en erfaring og en rutine, som de unge ikke har.

Venstre var med til at indføre efterlønnen for 17 år siden. Vi har altså et medansvar for den ordning, der nu er løbet løbsk, og derfor har vi naturligvis også et ansvar med hensyn til at gribe ind.

Statsministeren har sagt her i sommer, at efterlønnen er en fundamental rettighed, der er kommet for at blive. Statsministeren har afvist, at der vil blive rørt ved efterlønnen. Det vil ikke ske, hverken nu eller om 5 år eller om 10 år, og det har vi også hørt i dag fra Socialdemokratiet. Men det løfte kan jo ikke helt holde. Som efterlønnen har udviklet sig, er der reelt tale om en mulighed for alle for at trække sig ud af arbejdsmarkedet, når de bliver 60 år, og det har samfundet ikke råd til med den voksende ældre-

andel i befolkningen. Vi kan gøre det for de mennesker, som er slidt ned og ikke kan klare at arbejde, men vi kan ikke tilbyde en pension til alle, når de bliver 60 år, og det kommer til at give nogle problemer med de tomme løfter.

Naturligvis kan vi ikke bare afskaffe et sådant system fra den ene dag til den anden. Her må vi virkelig tage hensyn til de mennesker, der har planlagt deres liv i tillid til de gældende regler. Nej, det, vi tværtimod skal gøre, er at gøre det mere attraktivt for de ældre at blive længere tid på arbejdsmarkedet. Som det er i dag, føler mange sig presset ud af arbejdsmarkedet, ikke kun af kolleger, men såmænd også af mange arbejdsgivere, og derfor er det vigtigt, at der indføres en seniorpolitik på den enkelte arbejdsplads. Denne seniorpolitik skal indeholde en uddannelsesplanlægning, og den må meget gerne starte, allerede når man er først i halvtredserne, så man fortsat har en udfordring i sit arbejde og har mulighed for at videreudvikle sig, i stedet for at man allerede i midten af halvtredserne begynder at fokusere på: Jeg skal snart på efterløn, så det kan nok ikke rigtig betale sig.

Seniorpolitik er også et spørgsmål om at lave rokader og lave aftaler med sin arbejdsplads – eller virksomheden skal lave aftaler med sine medarbejdere, det er jo et dobbelt forhold – så man føler, at man stadig kan magte det arbejde, man har, og kan føle glæde ved det. De ældre udfører nemlig meget arbejde, og meget af det vil slet ikke blive udført, når de går af, fordi de unge, der skal overtage det, ikke har den erfaring, der skal til. Og vi kommer vel ikke uden om, at det trods alt er produktion, vi skal leve af i Danmark, og ikke overførselsindkomster.

Der er fra denne talerstol tit refereret til Grundfos som et godt eksempel; men alligevel vil jeg gøre det en gang til, også fordi det er den virksomhed, der har den største erfaring med seniorpolitik. Det er samtidig en virksomhed af en vis størrelse, så det, Grundfos laver, tæller virkelig. Det viser sig, at de steder, hvor man tidligt tager en snak med de enkelte medarbejdere om, hvordan de ønsker at planlægge den tredje alder, og også får diskuteret igennem, hvilke muligheder der er for at blive på arbejdsmarkedet – jobrotation, måske ændrede arbejdsopgaver, delpension eller delefterløn – er der mange, der bliver meget længere på arbejdspladsen, også efter at de er blevet 60 år. For alt det her er jo ikke kun et spørgsmål om økonomiske overvejelser, men i hvert fald også om, at den ældre føler et ligeværdigt forhold til

arbejdet, og at virksomheden får en medarbejder, der yder en optimal indsats, indtil han eller hun fylder 60 år.

En seniorpolitik drejer sig også om, at man selv skal være med til at tilrettelægge sin tredje alder, og her er der jo mulighed for, at hvis man oplever, at man har en begyndende nedslidning, kan man gå på delefterløn, som vi indførte for et par år siden, men som desværre ikke bliver meget brugt. Her tror jeg virkelig, der er et informations- og oplysningsbehov for både virksomhederne og medarbejderne, for jeg tror virkelig, det kan være en god løsning. Man taber jo heller ikke de sociale kontakter til sin arbejdsplads, hvis man går på delefterløn i stedet for at droppe fuldt ud, når man bliver 60 år.

Nu har jeg lidt erfaring på det sociale område, og her har vi virkelig set, at når mennesker dropper ud af det positive fællesskab, som en arbejdsplads kan være, kan det medføre, at de får færre livsår, fordi de ikke deltager i et fællesskab og måske ikke i de sidste år på arbejdsmarkedet har haft overskud til i deres fritid at opdyrke et nyt fællesskab. Det kan man gøre ved at gå gradvis ud af arbejdsmarkedet og samtidig medvirke til at øge produktionen her i landet, så her er virkelig tale om gensidighed.

Det er også nødvendigt, at vi beholder flere ældre på arbejdsmarkedet. Efter år 2000 sker der en drastisk forskydning mellem antallet af ældre over 65 år og antallet af erhvervsaktive. Der bliver flere ældre, som vi gerne vil give en god omsorg og pleje, samtidig med at vi skal til at betale vores gæld tilbage – vi har trods alt en gæld på 800 mia. kr. – og det vil enten medføre voldsomme besparelser eller skattestigninger.

Den dag vi skal til at afdrage gælden, vil det blive nødvendigt med besparelser; men vi kan altså ikke være bekendt at skubbe problemerne videre til næste generation. Vore børn har nemlig ikke nogen valgfrihed her. Den har vi taget fra dem ved at efterlade dem en enorm gæld, der skal betales. Men vi har en anden valgmulighed. Vi kan indrette arbejdsmarkedet, så det bliver attraktivt at blive der længere, og vi har en mulighed for at opfordre virksomhederne til at indføre en seniorpolitik, som skaber grobund for holdningsændringer på virksomhederne – ikke blot hos arbejdstagerne, men selvfølgelig også hos arbejdsgiverne – og dermed bidrage til et opgør med den såkaldte alderisme. Vi skal skabe en oplysnings- og erfaringsudveksling, for jeg tror, der er brug for en større erfaringsudveksling, end der har været indtil nu, både

for arbejdsgiveres og arbejdstageres vedkommende.

Der skal udvikles nogle bedre og mere kvalificerede uddannelses tilbud for de ældre medarbejdere, og her tænker jeg også på en eventuel opsamling af viden om, hvordan det står til med helbredet. Inden for hvilke jobtyper ønsker man specielt at gå på efterløn? Hvad er det for nogle virksomheder? Hvordan er familieforholdene? Hvilke ting påvirker tilbagetrækningsalderen? Selvfølgelig skal det også være en opsamling af viden om det modsatte: Hvad er det, der får folk til at blive på arbejdsmarkedet? Det nævner jeg her til sidst, for jeg mener, det er det, vi skal arbejde frem imod.

Og til slut vil jeg gerne sige, at Venstre ikke kan stemme for den dagsorden, SF har fremsat. Vi mener, der er mange elementer i den, der låser udviklingen i stedet for, at vi skal se på en anden udvikling i fremtiden, som det er fremgået af min ordførertale. Derfor kan vi ikke stemme for den.

(Kort bemærkning).

Ole Vagn Christensen (S):

Jeg føler trang til at sige til fru Else Winther Andersen, at bortset fra retorikken om efterlønnen synes jeg, det var en meget, meget god tale. Den var i meget god overensstemmelse med det, arbejdsministeren har sagt, og det, jeg selv har sagt: Nu drejer det sig om at komme i gang med, at parterne kommer til at drøfte disse ting, og ligeledes få det hele lidt mere anskueliggjort: Hvad er det for nogle barrierer, hvad er det for nogle ting, vi står over for i denne situation? Jeg synes, det lover godt, og kan vi holde debatten på det niveau, tror jeg også, vi kan give det signal, at den holdningsændring, som både fru Else Winther Andersen og Socialdemokratiet ønsker, kan blive sat på dagsordenen.

Bendt Bendtsen (KF):

Seniorpolitik er blevet efterårets modeord på arbejdsmarkedet, og det er også nødvendigt, at der sker noget på området, idet den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder er for lav, når vi ser på forsørgerbyrden i fremtiden. Vi kan være enige i en del af de betragtninger, som ministeren er kommet med i dag, og det er også noget, vi vil arbejde videre med.

Delpensionsordningen blev indført i 1987 og delefterlønordningen i 1995; men ser vi på de ordninger, må vi konstatere, at de er slået mere eller mindre fejl. Regeringens skøn viser, at der i

1997 vil være godt 5.000 personer på delpension, mens der kun vil være omkring 1.000 personer på delefterløn.

Når de tal sammenholdes med antallet af efterlønsmodtagere, som for 1997 skønnes at være på 128.000, må det stå lysende klart, at den fleksible tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet desværre har slået fejl.

Uanset om man ønsker at sige det fra regeringens side, kan det ikke undgå at blive et problem i fremtiden. Det ved man også godt. Derfor blev overgangsydelsesordningen afskaffet sidste år; det var et ansvarligt tiltag, som vi også var enige i fra konservativ side. Den passive parkering af folk over 50 år var uansvarlig både økonomisk og for mange mennesker også rent menneskeligt.

Nu har man indkaldt til trepartsdrøftelser om seniorpolitik for at ændre de ældres tilbagetrækningsmønster. Men den fremtidige seniorpolitik har svære vilkår, når man ser på, hvad de eksisterende ordninger egentlig har at byde på.

Vi håber selvfølgelig på, at parterne vil indgå i arbejdet, men det er hårde odds, de har at arbejde imod, når vi ser på udviklingen på efterlønsmarkedet. Flere og flere ønsker at forlade arbejdsmarkedet som 60-årige, og det er en udvikling, som uden tvivl vil fortsætte til trods for de gulerødder, som kan hænges ud.

I Arbejdsmarkedspolitisk Rapport for 1996 kan vi da også læse, at hvis den stigende søgning til efterlønsordningen fortsætter, kan der være mere end 300.000 på efterløn i år 2025 med et godt 120.000 i dag. Jo, det går stærkt fremad i de her år, og fastholdes den nuværende tilgang, er der også analyser, der viser, at blot i år 2010 har vi 200.000 på efterløn.

Det er sagt, og jeg vil sige det igen: Det er et problem i forbindelse med forsørgerbyrden, og det er også et problem i forhold til den generelle arbejdsmarkedspolitik.

Sommerens debat har vist, at det er en følsom sag at udtale sig om, og de politikere, der sidder her i salen, behøver jo ikke at frygte vælgernes dom i år 2010 eller år 2025; så er vi pensionerede alle sammen.

Men det er uansvarligt over for vore børn og børnebørn og kommende generationer. Derfor har vi også fra konservativ side sagt, at gruppen med de under 40-årige burde have at vide, at såfremt de ønsker at forlade arbejdsmarkedet som 60-årige efter år 2016, er det for egen regning. De unge har tiden for sig, de kan planlægge deres otium, og de kan betale ind til ordningen.

Vi må ikke glemme, at vi har ca. 1 million mennesker i den arbejdsduelige alder parkeret i passive ordninger. Nogle er syge, nogle har blot trukket sig tilbage. Hertil kommer, at vi har 700.000 folkepensionister, og det tal stiger til 900.000 i løbet af nogle årtier. Derfor bør vi allerede nu begynde at planlægge en pensionsreform, så vore efterfølgere her i salen ikke bliver tvunget ud i panikløsninger, som rammer mennesker, som har planlagt deres alderdom på en offentlig ydelse af en vis størrelse.

Jeg mener helt klart, at en afklaring fra de ansvarlige partier her i Folketinget også vil medvirke til, at de nuværende pensionister og efterlønsmodtagere kan få en større tryghed. Der er behov for en langsigtet ændring af efterlønsordningen, så den enkelte tilskyndes til at forblive på arbejdsmarkedet. Om 10 år kunne grænsen hæves til 63 år; det vil være ansvarlighed.

Vi har ikke råd til at fortsætte den udvikling, som vi er inde i, når fremtiden byder på flere ældre medborgere og færre unge mennesker; det er allerede sagt fra talerstolen her i dag. Hertil kommer, at arbejdsstyrken bliver mindre og mindre. Det betyder erfaringsmæssigt større sandsynlighed for virksomhed og dermed større omkostninger for lønsmøderne. Det afføder igen en dårligere konkurrenceevne med efterfølgende balanceproblemer i dansk økonomi.

Når det er sagt, vil jeg sige, at vi deltager gerne i initiativer på det seniorpolitiske område omkring fleksibilitet, omkring yderligere tiltag for at få en holdningsændring. Men vi må konstatere, at folk i dag ikke benytter de fleksible ordninger i den udstrækning, som vi gerne så, og udviklingen er klar: Man forlader arbejdsmarkedet som 60-årig og tager hul på et nyt kapitel af sit liv, når muligheden er til stede.

Det fremgår også af en rapport fra Socialforskningsinstituttet, »Arbejde og tilbagetrækning i 90'erne og fremtidens pensionister«. Her kan man også læse, at der ikke kan være megen tvivl om, at a-kasse-medlemskabet ud over dagpengesikringen bevidst fungerer som en slags pensionsforsikring. Melder man sig ind som 40-årig, kan man efterfølgende hæve 3/4 mio. kr. over en 7-årig periode for et bidrag på 80.000 kr. Vi kan også læse, at 93 pct. af de nuværende erhvervsaktive mellem 30 og 66 år opfylder den nugældende 20-års-regel, og når så mange erhvervsaktive siger, at de senere vil gå på efterløn, er der altså hold i denne påstand, for så vidt angår de formelle forudsætninger. Det må blot konstateres.

Ministeren er som mange andre optaget af seniorpolitikken. Det er godt nok, men selv om der opfindes flere præmieringsordninger, tvivler vi på effekten, netop fordi det er blevet helt normalt at trække sig tilbage som 60-årig. Det er også det, man oplever på de virksomheder, som er gået ind og har fostret en markant seniorpolitik.

Derfor mener vi heller ikke, at vi skal forvente en revolution af de trepartsforhandlinger, der er indkaldt til, når vi ser på provenuet af de passive ordninger.

Men vi vil gerne gentage, at vi deltager gerne konstruktivt i denne debat, så fremtidens pensionister får mulighed for at forlade arbejdsmarkedet via deltidsordninger og fleksible ordninger, men at tro på, at man kan matche efterlønsordningen, er en utopi.

Vi så gerne, at de eksisterende ordninger fik mere vind i sejlene. Når den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder er blevet så lav, som den er, bliver det ekstra svært for de over 50-årige, som løber ind i arbejdsløshed. Vi har sagt det, og vi vil gerne benytte lejligheden til at sige det igen i dag, at folk midt i 50'erne og folk over 50 år bliver aldersdiskrimineret i forbindelse med arbejdsløshed, når den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder ligger så tæt på de 60 år, som den gør i dag.

Derfor ønsker vi fra konservativ side en særlig indsats over for de ledige over 50 år, en fortrinsstilling for de ledige over 50 år. Nu er det ikke sådan, at vi går ind for løntilskud, det så vi helst ikke var til stede, men det er nu engang en nødvendighed, og det viser, at det er en af de ordninger, der gør, at ledige over 50 år kan forblive på arbejdsmarkedet.

Vi ønsker altså en differentieringsmodel for privat løntilskud, hvorefter tilskuddet øges for de ledige over 50 år, herunder også ledige over 60 år, i en overgangsperiode. Vi mener ikke, at vi behøver at komme og bære nogle penge frem til det her forslag, for vi mener, at det kan gøres udgiftsneutralt ved at skære i tilskuddet til de yngre.

Nu har vi en årrække gjort en hel del for unge arbejdsløse, og her tænker jeg ikke mindst på de krav, man nu har stillet til de forsikrede ledige under 25 år uden en fast tilknytning til arbejdsmarkedet. Det har vist sig at være en succes. Nu er tiden inde til, at vi prøver at se en lille smule på de personer, der bliver aldersdiskrimineret, når de bliver arbejdsløse.

Vi mener, at tiden er inde til, at vi ser på denne gruppe, så vi også kan give dem en længere årrække på arbejdsmarkedet, selv om de er fyldt 50 år.

(Kort bemærkning).

Ole Vagn Christensen (S):

Jeg var glad for den del af hr. Bendt Bendtsens tale, der handlede om, at man selvfølgelig så positivt på, at man nu går i gang med at kigge på alle de barrierer og andre ting, der kan være, som gør, at de ordninger, man nævnte, ikke har været så attraktive, nemlig det fleksible.

Derimod må jeg klart sige, at jeg var glad for, at man ikke satte den dagsorden, at man sådan set ønsker at forandre strukturen, og at der skulle være mere tvang over for de ældre med hensyn til, hvad de må, og hvad de ikke må. Jeg var glad for, at det ikke var den dagsorden, men at man bare nævnte det som den sædvanlige meddelelse, som man føler man må give Folketinget også i den her anledning, omkring ældredebatten: at man er lidt pessimistisk.

Vi er ikke slet så pessimistiske, og derfor var jeg også glad for bemærkningen om, at man selvfølgelig ser frem til, at disse drøftelser kommer i gang.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Hr. Ole Vagn Christensen tog ordet før for en kort bemærkning i forbindelse med fru Else Winther Andersens indlæg, som hr. Ole Vagn Christensen fandt anledning til at kvittere for, fordi fru Else Winther Andersen hæftede sig ved den del af debatten, som drejer sig om, hvordan vi kan gøre det mere attraktivt for de ældre på arbejdsmarkedet.

Det, som var karakteristisk for hr. Bendt Bendtsen, som man egentlig skulle tro var mere allieret med hr. Ole Vagn Christensen, var, at tre fjerdedele af tiden blev brugt til at skælde ud over efterlønsordningen, og kun en fjerdedel af tiden blev brugt til at tale om, hvad vi kan gøre for at holde folk på arbejdsmarkedet efter gulerodsmetoden; det andet var stokkemetoden.

Jeg vil gerne spørge hr. Bendt Bendtsen: Hvem er det, der efter alt at dømme har brug for efterlønsordningen i fremtiden, også når vi ser 20 år frem? Hvem er det, hvilke grupper på arbejdsmarkedet er det? Er det de mennesker, der er tjenestemænd? Er det de mennesker, der er velafrettede med en pensionsordning? Er det folketingsmedlemmer? Hvem er det? Nej, det er

dem, der er løse på arbejdsmarkedet, det er dem, hr. Bendt Bendtsen vil ramme.

Arbejdsministeren (Jytte Andersen):

Der er noget, der tyder på, at vi kan få en god og fornuftig debat om dette her. Men jeg kan nu ikke nære mig for at sige, at jeg synes, det er lidt generende, at man fokuserer så meget på efterlønsordningen og på tilbagetrækningsmønsteret for dem over 60 år.

Vi ved faktisk noget om, hvordan tilbagetrækningsmønsteret er for dem under 60 år, og det er et meget tvungent tilbagetrækningsmønster. Det er faktisk sådan, at for mænds vedkommende er der 20 pct., som har trukket sig tilbage fra arbejdsmarkedet, fordi de har været nødt til det enten af helbredsmæssige årsager, på grund af nedslidning, eller fordi de faktisk er blevet fyret, inden de blev 60 år.

SFI har lavet en undersøgelse for os med henblik på den debat, jeg startede i september måned, og den siger noget om, at for tre fjerdedele af dem, der er ude af arbejdsmarkedet – dem mellem 50 år og 60 år – er der tale om en tvungen tilbagetrækning, og tvungen er altså noget med virksomhedernes personalepolitik, skulle jeg hilse og sige. Hvis man ser på den gruppe, der er over 60 år, kommer faktisk 35 pct. af dem, der går på efterløn, fra ledighed, og det er altså nogle, der ikke har været bud efter fra virksomhedernes side.

Så prøv at skelne lidt mellem, om folk nu så meget ønsker at forlade arbejdsmarkedet, eller om folk bliver tvunget ud.

(Kort bemærkning).

Jette Gottlieb (EL):

Det forekommer mig, at det er en mærkelig logik, hr. Bendt Bendtsen fører frem om forsørgelsesbyrder og tilbagetrækning.

Hr. Bendt Bendtsen må kunne se, at det er den samme type forsørgelse, om folk trækker sig tilbage, fordi de er tvunget til det, som arbejdsministeren gør opmærksom på, eller om folk bliver tvunget ud i arbejdsløshed. Det, der vil ske, hvis hr. Bendt Bendtsens forslag bliver ført ud i livet, er såmænd bare, at antallet af arbejdsløse vil stige nøjagtig tilsvarende. Jeg forstår ikke logikken.

(Kort bemærkning).

Bendt Bendtsen (KF):

Jeg kan sige, at Enhedslisten – for at starte med dem – ikke er enig med Det Konservative Folkeparti. Jeg tror også, alarmklokkerne ville ringe hos mig, hvis det var tilfældet, at vi var enige.

Jeg vil gerne sige til hr. Aage Frandsen, der siger, at vi skælder ud over efterlønsordningen: Nej, det gør vi ikke. Vi siger bare, at dette er en længere proces, som vi bliver nødt til at se på. Vi er nødt til at se på den demografiske udvikling, vi er nødt til at se på de passive ydelser i vores samfund, og hvor mange der er til at løfte forsørgerbyrden i fremtiden. Vi går ikke ud og skælder ud over efterlønsordningen nu; vi siger, at på sigt er det bare nødvendigt.

Hr. Aage Frandsen taler også lidt om, hvem der så om 20 år skal deltage i denne efterlønsordning, og hvem der har behov for det. Jamen det er klart, at vi allerede i dag kan se, hvilke grupper på arbejdsmarkedet der benytter sig af den. Så vidt jeg erindrer, er det de tre kasser SiD, KAD og det offentlige, der i dag står for 44 pct. af dem, der er på efterløn.

Men skal vi til at lave en ordning, der skal selektere imellem kasserne, havde jeg nær sagt – det er jo også en debat, der har været fremme på et tidspunkt – om det må jeg nok sige, at har vi en regel, så må den gælde for alle mennesker, om det så er selvstændige, akademikere eller folk, der er medlem af en a-kasse. Ellers ville vi få et rend fra den ene kasse til den anden på et tidspunkt.

Jeg mener, at vi har et socialt ansvarligt system her i kongeriget, vi har en bistandslov, der samler de mennesker op, der falder igenem, og bliver folk ramt af nedslidning, bliver syge eller dårlige, så mener jeg altså, at vi har et førtidspensionssystem, der kan tage sig af dem, og man behøver ikke at sige, at det skulle være noget skidt at blive pensioneret den vej over.

Altså jeg mener, at vi har udtalt ansvarlighed i vores tale i dag frem for at være negative og skælde ud over noget. Og så kan vi sige – og det er egentlig det samme, som jeg vil sige til hr. Ole Vagn Christensen – at vi udtaler os ikke pessimistisk om det her; det mener vi ikke vi gør. På længere sigt udtaler vi os om ansvarligheden.

(Kort bemærkning).

Tom Behnke (FP):

I hele diskussionen om, hvorvidt man skal bruge stok eller gulerod, lagde jeg også mærke til, at bl.a. hr. Ole Vagn Christensen var inde på, at Folketinget skulle prøve at gøre noget for at fastholde den ældre del af arbejdskraften på arbejdsmarkedet. Jeg hørte også ministeren sige, at der skal være nogle ordninger, der gør, at lønmodtagerne vælger at blive på arbejdsmarkedet så længe som muligt.

Vi ved nu, at det er et faktum, at to ud af tre vælger at gå på efterløn. Efterlønsordningen er altså så attraktiv, at selv virksomheder, som har en god seniorpolitik og gør noget for de ældre medarbejdere, siger, det er umuligt at holde på deres medarbejdere, så længe den attraktive efterlønsordning er der. Så mener jeg der er nogle advarselslamper, som begynder at blive tændt, og jeg vil godt høre, hvad regeringen har tænkt sig at gøre ved det. Hvad vil ministeren gøre ved det? Hvad vil Socialdemokratiet gøre ved det?

Det er et paradoks, at man på den ene side ønsker, at medarbejderne skal blive på arbejdsmarkedet, men samtidig altså har en alternativ ordning, efterlønsordningen, der er så attraktiv, at medarbejderne vælger den.

Formanden:

Diskussionen er interessant, men jeg er alligevel nødt til at sige, at indlæggene skal henvende sig til den foregående ordførers indlæg.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg er enig med hr. Bendt Bendtsen i, at en efterlønsordning skal være generel. Den skal være en ret og ikke kun for bestemte kassers medlemmer, selv om vi ved, at det er bestemte kassers medlemmer, der særlig benytter sig af den og af gode grunde, for dels har de det fysiske hårdeste arbejde, dels har de heller ikke andre ordninger. Så det er ikke så overraskende.

Men jeg vil spørge hr. Bendt Bendtsen: Er det rimeligt at sige, at man skal afskaffe en ordning, fordi man synes, der er for mange, der benytter sig af den, når man ved, at der er nogle, der har brug for at benytte sig af den? Var det ikke mere rimeligt at sige, at vi har en generel ordning, men give dem, der har mindre brug for den, nogle økonomiske incitamenter til ikke at benytte den så meget ved at foretage modregning i deres andre ordninger, f.eks. som vi allerede

kender det med arbejdsmarkedspension og tjenestemandspension?

Dér vil jeg så nævne, som jeg gjorde i mit indlæg, at den diskussion, som LO rejste om kapitalpension, ikke er noget, man kan klare med et snuptag, men det er en diskussion, man er nødt til at tage på et tidpunkt. Hvad siger hr. Bendt Bendtsen til den problematik?

Arbejdsministeren (Jytte Andersen):

Jeg kan forstå, at det, der generer hr. Bendt Bendtsen, er, at der er en stor tilgang til efterlønnen. Dér vil jeg godt gøre den bemærkning til hr. Bendt Bendtsen, at det, at de selvstændiges tilgang til efterlønnen er steget allermest af alle kassers, tilsyneladende er det, der får Det Konservative Folkeparti til at sætte spørgsmålstegn ved hele efterlønsordningen. Det synes jeg faktisk er interessant.

De selvstændiges arbejdsløshedskasse plus funktionærarbejdsløshedskasserne er dér, hvor stigningen er, og det får altså tilsyneladende det borgerlige Danmark til at gå i flimmet og gerne ville afskaffe efterlønsordningen for de grupper, som har brugt efterlønsordningen ganske meget, fordi de i nogle situationer faktisk ikke har haft andre muligheder. De er blevet fyret, de er blevet slidt ned, men det skal altså så gå ud over dem, at de selvstændige får muligheden og bruger deres mulighed mere end nogen andre.

(Kort bemærkning).

Ole Vagn Christensen (S):

Jeg vil gerne sige til hr. Bendt Bendtsen, at det var en meget pessimistisk tale. Jeg mener, at der var mere tvang, vold og gift i den tale, end der var gulerødder og motivation til at få skabt holdningsændringer.

Jeg skal nok holde mig fra at begynde at diskutere, hvorfor folk trækker sig tilbage. Det er jo sådan set det, vi nu lægger op til at ændre – tilliggemed de barrierer, der ligger på de forskellige områder.

Vi kender jo selv en hel masse strukturproblemer, der har været også i vort samfund, og som har givet nogle naturlige forløb. Men det, der er det vigtige – og det er det, vi i Socialdemokratiet ønsker at Folketinget samler sig om – er at være med til at lave de fornødne holdningsændringer, men lave dem på en sådan måde, at de også bliver i overensstemmelse med befolkningens ønsker, så den kan se, at den har nogle reelle valgmuligheder.

(Kort bemærkning).

Jette Gottlieb (EL):

Jeg synes, hr. Bendt Bendtsen er nødt til at argumentere for, at forsørgerbyrden bliver ændret af, at man forhindrer en 62-årig i en fortjent tilbagebetaling og samtidig dermed fastholder en 32-årig i arbejdsløshed.

Det er altså ikke nok at sige, at De Konservative og Enhedslisten er uenige. Det ved vi godt.

(Kort bemærkning).

Bendt Bendtsen (KF):

Vi fik en kvittering fra hr. Aage Frandsen for, at det skulle være en generel ret. Det kan vi da sige tak for.

Med hensyn til de grupper, der gør brug af det her, kan jeg kun gentage det, som jeg har sagt en gang tidligere: Er der grupper, der bliver nedslidte og ikke kan klare sig på arbejdsmarkedet, har vi førtidspensionssystemet. Men vi vil da gerne medvirke til en forbedring af arbejdsmiljøet og meget andet, så det ikke sker; det skal være fuldstændig klart, og det har jeg også gjort rede for i min tale.

Men når man står her i dag og siger, at man vil til at inddrage de forslag, som tidligere har været på banen fra visse fagforeninger om, at man skal til at foretage indgreb i kapitalpensioner og lign., mener vi, at det vil være en bombe under den opsparing, der er her i samfundet, hvis vi begynder at sige, at hvis man har lagt lidt til side, bliver man klippet i den anden ende. Det med, at man skulle begynde at sige, at folk først skulle bruge deres kapitalpension, ville ende med, at folk ville bruge den fra den ene dag til den anden, få den flyttet eller alt muligt fup og svindel. Så det er klart, at vi holder fast i, at folk ikke skal straffes, fordi de sparer penge op til deres alderdom.

Når arbejdsministeren prøver at provokere Det Konservative Folkeparti med at sige, at tilgangen til efterlønsordningen bl.a. skyldes de selvstændige, kan vi sige fra konservativ side, at for os er det egentlig ligegyldigt, om det er selvstændige, akademikere eller andre, der er årsag til, at efterlønsgruppen øges.

Det Konservative Folkeparti ønsker orden i eget hus. Vi ønsker orden i økonomien, og når vi skal se lidt på fremtiden, mener vi altså ikke, at vi kan have så mange mennesker i de passive grupper. Det er derfor, vi prøver at råbe vagt i gevær, selv om det er med en tidsramme på 20 år for de 40-årige og 10 år for de 50-årige.

Så kan jeg sige til hr. Ole Vagn Christensen, at selvfølgelig vil vi da gerne være med til en holdningsændring, men det er en utopi at tro, at vi med en holdningsændring kan rykke ret meget ved 128.000 på efterløn og kun 6.000 på delpension. Vi medvirker selvfølgelig gerne.

Formanden:

Så er der endnu indtegnet tre korte bemærkninger til hr. Bendt Bendtsen, og jeg må understrege, at korte bemærkninger skal rette sig til den tidligere ordførers indlæg.

(Kort bemærkning).

Else Winther Andersen (V):

Dette er en replik til arbejdsministeren.

Formanden:

Nej, undskyld, i korte bemærkninger går replikkerne kun til den foregående ordfører. Ellers må det, om jeg så må sige, ind i anden omgang.

(Kort bemærkning).

Else Winther Andersen (V):

Dette er en replik, som er affødt af arbejdsministerens bemærkning om, at der kom flere selvstændige på efterløn, og det vil jeg da så spørge den konservative ordfører om han kan bekræfte. . .

Formanden:

Rigtigt, ja, rigtigt.

(Kort bemærkning).

Else Winther Andersen (V):

Hr. formand, hvis man nu fik lov til at gøre sin sætning færdig, kunne det jo være, det blev rettet.

Jeg vil gerne spørge den konservative ordfører, om han ikke kan bekræfte, at der blandt SiD-medlemmer er en tilbagetrækning til efterløn på 80 pct., og at de selvstændige kun ligger på godt 40 pct.

Hvis den konservative ordfører kan bekræfte dette, synes jeg nok, det er groft, at man pludselig i denne debat skal hænge de selvstændige ud, som om det er dem, der er skurken i det her. Det mener Venstre ikke de er.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg er enig med hr. Bendt Bendtsen i, at man ikke, som LO foreslog, bare lige kan sige, at nu skal vi modregne i kapitalpension. Det kan man ikke gøre med et pennestrøg. Det vil være helt

urimeligt. Nogle mennesker har disponeret ud fra nogle bestemte forudsætninger.

Så må jeg da spørge hr. Bendt Bendtsen: Betyder hr. Bendt Bendtsens svar, der gik på, at man ikke kan modregne i en opsparingsordning, at det også gælder en opsparingsordning, som er kollektiv og med løbende udbetaling, som vi kender det? Der sker i dag modregning.

Er Det Konservative Folkeparti uenigt i den gældende ordning, som jeg i øvrigt vil skyde på at Det Konservative Folkeparti har været med til at få igennem? Betyder det, at man er uenig i det, og at man vil fremsætte forslag om, at der ikke skal laves modregning i overenskomst-aftalte kollektive pensionsordninger, som vi først og fremmest kender fra det offentlige arbejdsmarked, men også andre steder fra?

(Kort bemærkning).

Ole Vagn Christensen (S):

Efter at have hørt på hr. Bendt Bendtsens sidste indlæg må jeg sige, at det jo ikke blev mere optimistisk. Det var, som om han førte nogle helt nye ting ind i debatten, nemlig hvad der er foregået engang i sommer. Men det, jeg bemærkede at hr. Bendt Bendtsen sagde, var, at der var så få på delpension, altså at der var så få, der gjorde brug af andre ordninger.

Det er også derfor, vi har ønsket, at der skal være nogle trepartsdrøftelser, for at vi kan finde ud af, hvor barriererne er, og hvad det er, der gør, at vi kommer i de her situationer.

Det eneste, jeg synes har været positivt, er, at vi har været enige om, at vi gerne ser, at der sker en holdningsændring, og jeg synes, vi skulle interessere os for det frem for alt det andet, både den diskussion, der har været, og de diskussioner, som vi måske tror kommer. Det kunne jo godt være, at verden også havde forandret sig.

Arbejdsministeren (Jytte Andersen):

Det gik meget klart igennem hr. Bendt Bendtsens tale, at det, der bekymrede Det Konservative Folkeparti, var den stigning, der var i tilgangen til efterløn. Hvis vi tager udgangspunkt i 1991, er det faktisk sådan, at da havde de selvstændige en efterlønsggrad på 35,4 pct. Den er steget til 49,6 pct., dvs. en stigning på 14 pct. Den samme stigning for funktionærer og tjenestemænd er på 8 pct., og stigningen i SiD's arbejdsløshedskasse er på 3,6 pct.

Hvis hr. Bendt Bendtsens ordførertale skal stå til troende, er det sådan set stigningen i tilgangen, der bekymrer, og stigningen er indiskutabelt højest hos de selvstændige.

(Kort bemærkning).

Bendt Bendtsen (KF):

Jeg vil gerne have lov at begynde bagfra med arbejdsministeren, og så må jeg se, om jeg kan nå dem alle sammen.

Bekymret? Vi er aldrig bekymrede i Det Konservative Folkeparti, og jeg må understrege endnu en gang, at det er bedøvende ligegyldigt for os, om stigningen kommer fra den ene faggruppe eller den anden faggruppe. Når ministeren siger, at de selvstændige er steget med 14 pct. og andre med 8 pct., og SiD tror jeg var nede omkring 3 pct., er det ikke det, der er essensen i det. Essensen er, at efterlønsgruppen vokser og vokser set i forhold til forsørgerbyrden.

Det er derfor, vi mener, at alarmklokkerne skal ringe en lille smule. For os har det altså ikke noget at gøre med, om det er den ene faggruppe, der mere eller mindre tager del i den ordning. En ordning må gælde for alle grupper her i samfundet. Så er det ligegyldigt, om man er selvstændig, SiD'er eller akademiker.

Så kan jeg sige til hr. Ole Vagn Christensen om optimisme og det negative, at det er da helt klart, at vi gerne vil være med til en holdningsændring, så der er flere, der gør brug af disse fleksible ordninger. Det har jeg sagt gentagne gange herfra, og det vil jeg gerne gentage, men jeg siger, at vi har en ordning, der er så givtig, at ligegyldigt hvor mange gulerødder man hænger ud foran folk, tvivler vi på, at de vil gå om bord i de fleksible ordninger, for man har i det her samfund vænnet sig til, at når man når de 60 år, så tager man hul på et nyt kapitel i sit liv. Jeg tror, at der skal virkelig megen holdningsændring til for at ændre på det, men når vi ser på tallene for, hvor mange der er på efterløn, og hvor mange der er på fleksible ordninger, så til-siger de, at en holdningsændring nok ikke kommer til at rykke gevaldigt i det her; men vi medvirker da gerne til det, for vi kan også se problemet.

Så kan jeg sige til Venstre: Ministeren har jo svaret med de her 49 pct.

Til hr. Aage Frandsen kan jeg sige, at det er kapitalpensionsordningen. Som vi sagde, så ønsker vi ingen modregning, vi ønsker ikke at inddrage de løbende udbetalinger i det her.

Formanden:

Så er det hr. Ole Vagn Christensen for endnu en kort bemærkning, og det bliver også den sidste omgang korte bemærkninger, for vi har nu haft 17.

(Kort bemærkning).

Ole Vagn Christensen (S):

Jeg skal kvittere for, at De Konservative via hr. Bendt Bendtsens sidste indlæg nu har sagt det meget klart. Der er to ting, der er sagt klart, nemlig at man gerne medvirker, men tilbage står en meget, meget kraftig usikkerhed. Ja, man kan vel nærmest konkludere, at De Konservative er imod efterløn.

Formanden:

Hr. Bendt Bendtsen og derefter er det fru Vibeke Peschardt som ordfører.

(Kort bemærkning).

Bendt Bendtsen (KF):

Det er jo utroligt, at det er nødvendigt at blive ved, men jeg må endnu en gang konstatere, at vi har sagt, at for dem, der er under 40 år, ønsker vi egentlig, at de får respit på 20 år, og så mener vi, at ordningen bør løbe ud.

Der har været og er brug for efterlønnen, og det har der været i en årrække, men når vi mener, at vi på lang sigt skal have skubbet efterlønsordningen til de 63 år, er det også, fordi vi mener, at ordningen er medvirkende til, at folk, der er blevet arbejdsløse midt i 50-årsalderen, har svært ved at få bid på arbejdsmarkedet, bl.a. fordi virksomheder og lignende måske ikke ønsker at ansætte en mand på 55 år, hvis de ved, at den pågældende er ude af arbejdsmarkedet, inden han dårligt nok er blevet oplært. Det er et argument.

Et andet argument er økonomien og forsørgerbyrden i det her, og jeg må i dag konstatere, at Folketinget skubber problemerne foran sig. Vi lader altså de kommende generationer tage ansvar for det her. Sagt på helt almindelig vis: Vi smider regningen i børneværelset.

Formanden:

Så er det fru Vibeke Peschardt som ordfører.

Vibeke Peschardt (RV):

SF ønsker med sin forespørgsel og den foreslåede dagsorden at skabe grundlag for ændrede efterlønsregler. SF's dagsordensforslag sætter imidlertid kun reelt lys på et lille hjørne af diskussionen om ældres muligheder for at blive på arbejdsmarkedet, som regeringen ser som et af de allervæsentligste spørgsmål i hele efterlønsdiskussionen.

Efter vores opfattelse er tilbagetrækningsreglerne og den stigende brug af dem et problem,

der skal løses, ikke nu og her, men på sigt, fordi velfærdssamfundet ikke kan blive ved med at bære, at flere og flere trækker sig ud af fællesskaberne og overgår til offentlig forsørgelse.

Med andre ord: Vi ønsker, at den ældre del af arbejdsmarkedet bevarer friheden til at vælge, samtidig med at vi ønsker at finde løsninger, der forpligter den enkelte til respekt for samhörigheden, løsninger, der styrker fællesskabet gennem aktiv solidaritet.

Der er i dag ingen sammenhæng mellem den enkeltes forbrug af offentlige ydelser og tilbud og finansieringen af dem; det er et af velfærdssamfundets hovedproblemer. Vi ønsker derfor at tage hul på disse problemer, også i relation til den ældre del af arbejdsstyrken.

Vi foreslog på vores landsmøde i september, at regeringen og parterne på arbejdsmarkedet indleder trepartsdrøftelser for at finde frem til aftalte modeller, der kan inspirere virksomheder og ansatte til mere fleksible modeller for en seniorpolitik, nedsat arbejdstid, uddannelsespuljer og ikke mindst problemet med udstødningen af de personer fra arbejdsmarkedet, der er over 50 år, som vi har hørt om.

Trepartsdrøftelserne er det første skridt til sammen med arbejdsmarkedet at finde ud af, hvordan vi takler situationen med mange færre unge, der til sin tid ved deres indsats på arbejdsmarkedet skal være med til at finansiere Velfærdsdanmark, som vi ønsker at bevare i en tilpasset form.

Nogle har måske bemærket den unge generations forbehold eller frygt for at skulle bidrage f.eks. til folkepensionerne. Vi har i hvert fald noteret os den sag i den radikale folketingsgruppe, og vi holder fast i folkepensionen som et centralt velfærdsgode.

Men diskussionen er interessant, også fordi den unge generation, sådan som jeg hører dem, ikke er til sinds at opgive deres ideer og arbejdsgrundlag på disse områder. Om en 10 års tid vil der sidde endnu flere unge i stolene her i salen, dér, hvor vi nu sidder, og også derfor er diskussionerne, som den unge generation rejser, ikke til at komme uden om, heller ikke når vi drøfter efterlønnen.

Der er virkelig mange aspekter i det her, og det er bestemt ikke nogen nem sag, men vi arbejder på det lange sigt og håber, at de kommende trepartsdrøftelser vil lægge spor ud til en helt ny vurdering af de ældres placering på arbejdsmarkedet, både når det gælder dem mel-

lem 50 og 60 år, og når det gælder de reelle efterlønsmodtagere over 60 år.

Derfor har regeringen ikke mindst i lyset af de kommende overenskomstforhandlinger signaleret til parterne, at man ønsker at drøfte disse problemstillinger med dem, og øvelsen går ud på at bevare den ældre arbejdsstyrke på arbejdsmarkedet, ikke at skubbe dem ud. Vi kan ikke støtte det fremsatte dagsordensforslag.

Tom Behnke (FP):

Forespørgslen går egentlig på en generel seniorpolitik på arbejdsmarkedet, men samtidig er der jo også lagt op til en debat om efterlønnen som en mere konkret del af seniorpolitikken.

Det er klart, at også Fremskridtspartiet går ind for større fleksibilitet på arbejdsmarkedet. Vi går ind for bedre muligheder for, at den ældre del kan blive på arbejdsmarkedet. Vi går ind for, at det skal være attraktivt, at man går på arbejde, og vi mener også, at der skal være muligheder for en tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, eventuelt en gradvis tilbagetrækning, hvis man er nedslidt og ikke længere kan være på arbejdsmarkedet.

Efterlønnen blev indført i 1984 som en midlertidig ordning for at få bugt med arbejdsløshed. Det var og er en midlertidig ordning, men allerede i dag ved vi, at der er ca. 122.000, der er på efterløn, og tallet er stadig stigende. I dag er det sådan, at vi ved, at to ud af tre personer mellem 60 og 66 år vælger at gå på efterløn. Men selv om det var og er en midlertidig ordning – så ny som fra 1984 – er den desværre allerede blevet folkeeje, og det er næsten forbudt at tale om en begrænsning af eller et eventuelt stop for tilgangen til efterlønsordningen.

Der er naturligvis ikke nogen, der kunne finde på at stoppe efterlønsordningen på en sådan måde, at de, der allerede er i gang med efterlønsordningen, skulle stoppe.

Men det er helt uholdbart at fortsætte med at dræne arbejdsmarkedet for arbejdskraft. De kommende generationer er små, og der vil mere eller mindre blive mangel på arbejdskraft. Det er også uholdbart, at arbejdsdygtige forlader arbejdsmarkedet og frivilligt går på offentlig forsørgelse, samtidig med at der bliver flere og flere pensionister. Den erhvervsaktive gruppe bliver mindre og mindre og skal forsørge flere og flere. Og det er naturligvis et regnestykke, som det bliver meget svært at få til at gå op.

Mange virksomheder gør faktisk et stort stykke arbejde for at etablere en seniorpolitik, og

mange virksomheder gør meget for at holde på kvalificerede medarbejdere, men det er svært med efterlønnen som et attraktivt alternativ til at gå på arbejde. Efterlønnen er faktisk så attraktiv, at virksomhederne ganske enkelt ikke kan holde på medarbejderne.

Lad mig citere fra »Arbejdsmarkedspolitisk Agenda«, hvor Jørn Neergaard Larsen fra Dansk Arbejdsgiverforening skriver en ganske udmærket leder. Han starter med at citere fra regeringens budgetredegørelse fra maj i år, altså for et par måneder siden, og dér skriver regeringen selv:

»Omvendt vil en permanent lavere tilbage-trækningsalder mindske det samlede arbejdsudbud og dermed den samlede velstand i samfundet.« Så det er altså regeringen egne ord: Hvis vi ikke passer på, vil vi mindske den samlede velstand i samfundet.

Og så fortsætter han:

»Det har ikke skortet på opfordringer fra uafhængige økonomer til at tage fat på efterlønnen, og en overgang så det ud til, at regeringen i det mindste havde mod til at hilse en åben debat velkommen. Men kun en kort overgang. Nu føres debatten igen fra skyttegravene, og der tales kun om, hvad der *ikke* skal ske. Det er slut med at tale om, hvad der er behov for at gøre.

Efterlønsordningen har startet et holdnings-skred i befolkningens pensionsønsker. 60 år er på vej til at blive den nye pensionsalder. Ordningen koster allerede 13 mia. kr., og udgifterne er støt på vej opad. Det er senest sandsynliggjort i Morgenavisen Jyllands-Posten og Sonars undersøgelse i denne uge. Finansministeren håber på, at de ældre årgange kan overtales til at blive på arbejdsmarkedet på trods af efterlønnen. Det kan man da håbe, men håb og henstillinger er ikke nok til at dæmme op for det store skred, som efterlønnen har skabt. Det er ganske enkelt ikke nok med selektive indgreb og lappeløsninger, så længe det offentlige står parat med et tilbud, det kan være svært at sige nej til: Op til 135.000 kr. om året for at holde op med at arbejde.

I debatten forsvares efterlønsordningen ofte med, at den ikke koster noget særligt, da de personer, der går på efterløn, i stedet ville have været arbejdsløse. Men sådan er det ikke. En permanent reduktion af arbejdsstyrken fører til en lige så stor reduktion af beskæftigelsen og dermed af samfundets velstand. Det er, hvad finansministeren skrev i sin budgetredegørelse.

Ønsker vi virkelig at bruge vores velstand på at sikre velfungerende medarbejdere i gode stillinger ret til at lade sig pensionere allerede som 60-årige?«

Jeg vil godt have lov til at gøre de ord til mine egne, for jeg synes ikke, det kan siges ret meget mere præcist.

Troldmandens lærling må igen erkende, at det er lettere at starte en gaveregn, end det er at stoppe den igen. Efterlønnen var og er en midlertidig ordning, og hvis vi ikke fastholder det princip, så betyder det reelt, at pensionsalderen bliver nedsat fra 67 til 60 år.

Nu har ordningen kørt længe og længe nok, og udviklingen på arbejdsmarkedet kræver, at vi gør et eller andet, helst stopper ordningen igen, men vel at mærke: stopper tilgangen til ordningen. Hvis Folketinget ikke tør andet, så sæt i det mindste en dato for, hvornår man vil stoppe tilgangen til ordningen, for prognoserne viser tydeligt, hvordan udviklingen vil blive på arbejdsmarkedet, og det er nødvendigt, at der bliver gjort noget; det er kun et spørgsmål om, hvilken dato man fastsætter.

Det var i virkeligheden også det, som finansministeren gav udtryk for i dagens radioavis, hvor jeg kunne forstå, at regeringen i finanslovforhandlingerne spiller ud med, at der ikke skal afsættes flere penge til efterlønsordningen. Og hvis man ikke ønsker at afsætte flere penge til efterlønsordningen, må det jo alt andet lige betyde, at regeringen er klar til at lave et stop for tilgangen. Det kunne være interessant at høre ministerens kommentar til det.

Til gengæld for et stop for tilgangen til efterløn vil det være hensigtsmæssigt med langt bedre muligheder for pensionsopsparing, også til f.eks. en delvis tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet.

Det skal efter Fremskridtspartiets mening desuden være nemmere at blive førtidspensioneret, hvis man er nedslidt og ikke længere er arbejdsdygtig. Det er vores opfattelse, at det er urimeligt, at mange ældre kæmper og kæmper i årevis for at blive godkendt til at kunne gå på førtidspension. Det er ikke rimeligt, at de skal føre den kamp. Det ville være rimeligt, at man dér slækkede lidt på kravene og gav en reelt større mulighed for, at de kunne trække sig tilbage, hvis man er nedslidt.

Hvis vi ikke stopper tilgangen til efterlønsordningen, så vil samfundet i de kommende år være plaget af stadig stigende udgifter til efterløn, og der er ingen argumenter, der kan legiti-

mere denne bombe under samfundet. Ingen tror på, at der i al evighed vil være mulighed for pensionering som 60-årig. Der vil ganske enkelt ikke være beskatningsgrundlag nok til det, da de kommende årgange er mindre, og der vil således blive færre erhvervsaktive end pensionister, hvis ikke tilgangen til efterlønsordningen stoppes.

Flere politikere har nævnt muligheden for, at efterlønnen afskaffes om nogle år, således at personer, som i dag er under 40 år, ikke kan regne med andet end selvpensionering eller i bedste fald meget sen pensionering. Den generation, der i dag sidder på magten, sikrer sig selv goderne og afskærer effektivt følgende generationer fra alt undtagen betalingsbyrden. Det er i virkeligheden det, vi taler om, og det er alvoren bag det hele, og den alvor må være tydelig også for regeringen.

Den generelle efterlønsordning skal afskaffes som et skatteyderbetalt gode til den generation, som allerede har udpint landet og efterladt for få fremtidige forsørgere. Der må i langt højere grad sættes på den erhvervsaktive del af befolkningen, børn og unge, og endelig skal der sættes mere på de ældre og andre, som ikke kan klare sig selv.

I stedet for efterløn ville det være godt med en gulerod til dem, der bliver på arbejdsmarkedet. Sådan en gulerod kunne f.eks. være bedre mulighed for pensionsopsparring til dem, der er over 60 år, og som bliver på arbejdsmarkedet. Det er ment som en god idé til regeringen, som regeringen kan arbejde videre med, og jeg håber og tror på, at regeringen vil tage det op som en positiv idé.

Afslutningsvis skal jeg oplyse, at Fremskridtspartiet ikke kan støtte den motiverede dagsorden fra SF, ikke fordi vi ikke mener, at der er meget godt i forslaget fra hr. Aage Frandsen – rent faktisk mener vi, at flere af de pinde, som kommer i dagsordenen, er relativt positive – men alene det, at SF i indledningen lægger sig fast på, at der under ingen omstændigheder må pilles ved efterlønsordningen, gør, at vi ikke kan støtte forslaget.

Jette Gottlieb (EL):

Regeringens tilgang til den her diskussion er, at nu skal vi ikke forhaste os, vejen frem er ikke her og nu-løsninger, og nu må vi ikke foregribe de begivenheder, der følger af trepartsforhandlingerne.

Jeg vil minde om, at det er den samme regering, som sidste år nærmest med tilbagevirkende kraft trak tæppet væk under overgangsydelsen, det vigtigste sikkerhedsnet, der på det tidspunkt var for de ledige, der er mere end 50 år. Det alternativ, man tilbød dem, var op til 10 års jobtræning, og man må kalde det en udsøgt hånd til tilbyde mennesker, der har været på arbejdsmarkedet i 30–40 år, træning i at gå på arbejde.

Ordningen var et sikkerhedsnet, ikke en løsning på problemerne for de ældre på arbejdsmarkedet, men den blev altså fjernet.

Ministeren henviser til demografien som en væsentlig faktor i denne diskussion, men der er jo ikke noget nyt i, at mennesker fødes og dør, og der er heller ikke noget nyt i, at udviklingen i Danmark har været således, at man uddanner sig længere og bliver ældre end tidligere.

Det nye, der sker i disse år, er, at arbejdsmarkedet hurtigere og hurtigere og mere og mere konsekvent udstøder folk fra arbejdsmarkedet, når de har ydet deres bedste i en periode.

En af de ting, der medvirker kraftigt hertil, er naturligvis, at der efterhånden permanent er en stor gruppe af mennesker, der er sat uden for døren, men som er klar til at springe til, når andre er brugt op.

Tidligere har den aldersmæssige balance på arbejdsmarkedet bygget på, at erfaring og tillæring var meget værd sammenholdt med styrke og hurtighed. Sådan er det ikke mere, og de ældre bliver i virkelighedens verden i stigende grad kasseret.

En del af problemet er alment og kunne løses generelt ved hjælp af nedsat arbejdstid, grænser for arbejdstempo, bedre arbejdsmiljø og mere indflydelse på egen arbejdsituation. For det er ikke nogen naturlov, at man er mindre værd, når man er over 50. Derimod er det en samfundsmæssig lovmæssighed, der knytter sig til arbejdsgivernes uindskrænkede ret til at lede og fordele, og derfor er det vigtigt, at der i overenskomstforhandlinger inddrages vilkår for sådan noget.

Jeg kan da også huske, arbejdsministeren afviste at inddrage alder som kriterium i loven om forbud mod diskrimination på arbejdsmarkedet. Arbejdsministeren ville altså ikke medvirke til at forhindre, at ældre bliver diskrimineret på arbejdsmarkedet, for det er jo reelt det, der sker.

Arbejdsgivernes ret til at vrage og vælge blandt arbejdskraften fortsætter altså også på dette område uindskrænket, og derfor er det på

overenskomstforhandlingernes plan, man er nødt til at tage hensyn til de ting, for det er her, de ældres arbejdsbetingelser skal fastsættes.

Så er der den anden del af det, og det er jo, at vi i lovgivningen er nødt til at tage hensyn til, at der skal etableres de nødvendige sikkerhedsnet. Og de nødvendige sikkerhedsnet, der skal etableres, skal være etableret med en fornøden fleksibilitet, der kan sikre, at de ældre ikke blot får mulighed for helt eller delvis at trække sig tilbage fra arbejdslivet, hvis de føler, at det er nødvendigt, men også får mulighed for at komme tilbage på arbejdsmarkedet, hvis de ønsker det.

Enhedslisten kan altså stemme for den SF-dagsorden, der lægger op til en række forslag om at øge fleksibiliteten og mulighederne for de ældre. Men den væsentlige del af dette foregår under overenskomstforhandlingerne.

Kristian Thulesen Dahl (DF):

For Dansk Folkeparti er det fint, at SF har rejst denne debat, og den har allerede givet anledning til en hel del meningsudvekslinger, hvorunder den konsensus, som ellers ofte trives, også har fået et knæk et enkelt sted – det vil jeg komme tilbage til – og det er noget, som vi i Dansk Folkeparti har glædet os over.

Denne debat bør bruges som anledning til at give et signal om, at Folketinget ønsker, at ældre, når de kan, skal blive på arbejdsmarkedet indtil folkepensionsalderen, og det er et udgangspunkt og et signal, som de fleste i dag har haft med i deres indlæg – samtidig med at man udfolder alle mulige bestræbelser for at skabe en kultur, der reelt skubber ældre, der nærmer sig folkepensionsalderen, ud af arbejdsmarkedet!

For os er det vigtigt at slå fast, at hvis man er arbejdskvalificeret, hvis man ikke er nedslidt, hvis man har mulighed for at blive på arbejdsmarkedet, så skal man være på arbejdsmarkedet og herigennem bidrage til samfundet og til de udgifter, som vi jo har i forbindelse med forsørgerbyrden, så skal man bidrage til den samlede velfærdskage, som vi har brug for i Danmark, og derfor bør man naturligvis også blive på arbejdsmarkedet, efter at man er fyldt 60 år, altså indtil den normale folkepensionsalder.

I Dansk Folkeparti erkender vi naturligvis, at de mennesker, som bliver slidt ned, eller som allerede er nedslidte, skal have mulighed for at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet. Men derfra og til at etablere de generelle ordninger,

som vi kender, herunder den meget omdiskuterede efterlønsordning, er der altså et meget langt skridt. Vi mener, at der gennem førtidspensioneringsordningen skal være mulighed for, at man som nedslidt kan trække sig tilbage, samtidig med at det sikres, at arbejdskvalificerede personer bliver på arbejdsmarkedet.

Vi må også sige, at når arbejdsmarkedets parter og samfundet generelt diskuterer arbejdsmiljølove, diskuterer sikkerhedsforanstaltninger og diskuterer arbejdstidsnedsættelser, så gøres det jo med det udgangspunkt, at der skal skabes bedre forhold på arbejdsmarkedet, og det skulle man jo tro ville have den effekt, at folk så bliver mindre nedslidte, og det er faktisk vores tro, at det også er tilfældet, og det betyder så, at vi i de kommende generationer vil se ældre mennesker, som er langt mindre nedslidte, end de ville have været tidligere, og end de selvfølgelig vil være i nogle år endnu.

Derfor mener vi, at det er helt naturligt, at vi diskuterer den struktur og kultur på arbejdsmarkedet, som vi her i landet er ved at nå frem til, nemlig den struktur og kultur, at de ældre skal trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet, og tale os hen til en kultur, der går ud på, at de ældre bliver længere på arbejdsmarkedet.

Det har været nævnt før i dag, at der nu er 120.000 mennesker på efterløn, og jeg vil nævne det igen. Det har også været nævnt før, at efterlønnen blev oprettet for at skabe plads for unge arbejdsledige på arbejdsmarkedet – og det vil jeg også nævne igen – og derfor ville man naturligvis indføre en ordning, som fik ældre væk fra arbejdsmarkedet for at få plads til unge arbejdsledige, så man ikke bare fik rotation på arbejdsmarkedet, men direkte fik unge ind i stedet for ældre, og det er også derfor, man har været med til at skubbe den kulturændring foran sig, der går ud på, at ældre går tidligere på pension, end de før har gjort.

Argumentet om, at efterlønnen blev indført for at få ældre væk fra arbejdsmarkedet og få unge ind, mener jeg og Dansk Folkeparti er borte, for vi mener ikke, at det behov eksisterer mere. Vi mener, at der tværtimod er behov for at bevare de ældre på arbejdsmarkedet i længere tid, fordi der er behov for de kvalifikationer og den erfaring, som ældre meget naturligt besidder. Men de partier, der argumenterer for efterlønnen, fremfører nu det argument, at efterlønnen er et naturligt velfærdsgode og en ret for alle, som ikke har noget som helst at gøre med at skaffe arbejdsledige i arbejde. Nu er den blevet et velfærdsgode.

Det er gået med efterlønnen på akkurat samme måde som med orlovsordningen, som blev indført for at skabe rotation på arbejdsmarkedet, og som nu som udgangspunkt diskuteres ud fra det synspunkt, at den er et almindeligt velfærdsgode og en ret for alle.

I Dansk Folkeparti ønsker vi, at efterlønnen bliver afskaffet, og vi kan tilslutte os den model for efterlønnens afskaffelse, som hr. Bendt Bendtsen redegjorde for tidligere i dag. Vi synes, at en sådan model – eventuelt en model, som kan se lidt anderledes ud – som udgangspunkt vil sikre, at de, der er på efterløn, naturligvis kan fortsætte på efterløn, og sikre, at de, som har indrettet sig efter ordningen og dermed har fået en forventning om at kunne komme på efterløn i de kommende år, også får den forventning opfyldt.

Men det, der er udgangspunktet for os og væsentligt for Dansk Folkeparti, er, at efterløn som ordning herefter udfases. Samfundet har ganske enkelt ikke råd til at betale et stigende antal mennesker, som er meget kvalificerede til at udføre et stykke arbejde i samfundet og dermed bidrage til at skabe en forøget velfærdskage, for at gå hjemme.

Så er der den generelle diskussion om seniorpolitikken:

Efter disse kommentarer om primært efterlønsordningen og den kultur, vi har indrettet os med, vil jeg sige, at vi meget gerne er med til at diskutere seniorpolitik, for i den forbindelse er der mange instrumenter, man kan dreje på, og det har også været fremme i debatten i dag. Der er jo ikke kun spørgsmålet om efterløn og del-efteløn; der er også mange andre instrumenter, som man kan røre ved, og vi taler jo også om virksomhedernes planlægning generelt.

Selv om vi i forhold til SF måske har det modsatte udgangspunkt vedrørende mange af de ting, vi har diskuteret, finder vi derfor også, at det er godt, at SF har rettet blikket og skytset mod seniorpolitikken. Men vi mener også, at man nu må give den debat, der skal finde sted, tid, og at vi derfor ikke i dag skal vedtage initiativer, som kommer de trepartsforhandlinger, som har været nævnt flere gange, i forkøbet, og derfor skal jeg sige, at Dansk Folkeparti ikke kan stemme for det forslag om motiveret dagsorden, som hr. Aage Frandsen har fremsat på SF's vegne.

Man kunne diskutere enkelte dele af det, men jeg vil understrege, at når SF lægger op til, at man skal forsøge at indføre ordninger, som i

endnu højere grad sænker den pensionsalder, som i folks bevidsthed bliver den gældende i Danmark, til under de 60 år, synes vi naturligvis ikke, det er et rigtigt skridt at tage. Og der er elementer i SF's dagsorden, som går i den retning, og det er selvfølgelig et af hovedargumenterne for, at vi ikke kan støtte SF's dagsordensforslag.

Arbejdsministeren (Jytte Andersen):

Regeringen tror faktisk på det projekt, som er sat i gang med denne debat i dag, nemlig at vi skal have et mere menneskeligt arbejdsmarked, at vi skal have et arbejdsmarked, der ikke kasserer de ældre, at vi skal have et arbejdsmarked, der værdsætter de ældre.

Og vi tror så meget på projektet, at vi har en nogenlunde sikker forhåbning om, at beskæftigelsesfremgangen også kan nå de ældre, og at det selvfølgelig vil betyde, at man faktisk skulle kunne opfange den del af tilgangen til efterløns- og tilbagetrækningsordningen, som opleves som en tvungen tilgang, fordi folk enten er blevet kasseret eller er i førtidspensionssystemet eller i dagpengesystemet, og sige til dem: Vi har stadig væk brug for jer.

Og jeg kan sige til den ærede forsamling, at de sidste tal for ledigheden, som vil blive offentliggjort her i denne uge, faktisk siger, at der er grundlag for optimismen, fordi ledighedsniveauet fra august 1996 til september 1996 er faldet med omkring 14.000.

Hvis man forestillede sig det tankeeksperiment, at alle de 14.000 mennesker, der er kommet i beskæftigelse, havde været over 55 år, så var vi kommet et stykke vej, og så ville opgaven for os være noget nemmere, men det er jo ikke os, der her bestemmer, hvem der skal ansættes; det er faktisk virksomhederne, og det er virksomhedernes personaleafdelinger, der skal have et lidt bredere synsfelt, når de skal ansætte folk, og det er selvfølgelig derfor, vi skal have fat i arbejdsmarkedets parter.

Når Dansk Arbejdsgiverforening er bekymret – for den er meget bekymret, og det læste hr. Kim Behnke jo meget smukt op fra direktør Neergaards, ikke nekrolog over efterlønnen, men såkaldte leder – så kunne Dansk Arbejdsgiverforening jo tage fat i sine medlemsorganisationer og forsøge at få dem til at sætte spørgsmålstegn ved deres egen personalepolitik. Det vil vi gerne hjælpe Dansk Arbejdsgiverforening med, og dér vil vi gerne understøtte arbejdsmarkedets parter, og det er derfor, vi indkalder

til trepartsdrøftelser, og det gør vi her i november måned, og vi gør det, fordi vi gerne vil have – som også SF har sagt det – fokus på arbejdsmiljøet og fokus på den reelle tilbagetrækningsmulighed, altså de deltidsmuligheder, man har, når man er kommet op i årene.

Og det, vi så politisk kan gøre, er at understøtte, at skabe rammer og at oprette nogle puljer, der kan bidrage til en efteruddannelsespolitik, et blødere arbejdsmarked og et bedre arbejdsmiljø. Med andre ord er udfordringen faktisk både en faglig sag, en partssag og en politisk sag.

Jeg vil godt give den oplysning, at når vi indkalder til drøftelserne her i november måned, vil det ske i en meget bred ramme, fordi vi faktisk gerne vil have så mange aktører med som overhovedet muligt. Og det vil sige, at i slutningen af november måned vil regeringen, statsministeren og jeg, indkalde til en seniorpolitisk endagskonference, hvor vi inviterer Folketingets partier og Arbejdsmarkedsudvalget, arbejdsmarkedets organisationer, virksomheder, der har en fornuftig tankegang på dette område, og forskellige forskere, så en sådan bred ældrepolitisk eller seniorpolitisk diskussion også kan være inspirerende for dem, der skal sidde ved forhandlingsbordene og forhåbentlig træffe beslutninger om arbejdsmarkedet i de kommende år.

Derefter er det, således som jeg har sagt tidligere, min hensigt efter trepartsdrøftelserne i foråret at fremlægge en redegørelse her og angive, hvor vi skal kigge vores egen lovgivning igennem. Og dér er der klart noget, som i vores lovgivning giver et forkert signal, fordi vi jo igennem 10-20 år har tænkt: Hvordan kan vi slippe af med arbejdskraften, når de bliver lidt ældre? Og nu skal projektet gå den anden vej.

Det er måske også det, der generer mig en lille smule i SF's indfaldsvinkel til det her. Hvis der er noget, der generer mig, så er det meget lidt, vil jeg godt sige – men indfaldsvinklen er ligesom, at vi skal bevare den tænkning, at folk skal bevæge sig ud. Projektet går faktisk ud på at tænke anderledes, at gøre arbejdsmarkedet så rummeligt, så folk bliver på arbejdsmarkedet, fordi de har lyst til det, og fordi de har en reel mulighed for det.

Det kan være noget med jobprofiler, det kan være noget med skånejob som sagt, og det kan være noget med deltid, og det kan være noget med uddannelse, og det kan frem for alt være et bedre arbejdsmiljø, hvor hr. Aage Frandsen jo

har ganske, ganske ret i, at mange arbejdsfunktioner betyder en meget, meget hård belastning af kroppen.

Ensidigt gentaget arbejde: Enig i, at der skal turbo på. Hårdt arbejdsmiljø: Enig i, at der skal turbo på. Og det er jo så også baggrunden for, at jeg i næste måned kommer med udspil, hvor vi kigger på de arbejdsmarkedspolitiske instrumenter simpelt hen for at få dem til at virke bedre, fordi vi ikke vil acceptere, at folk udstødes af arbejdsmarkedet, fordi de er slidt ned alt, alt for tidligt.

Men også her står vi over for et felt, hvor der både ligger et politisk ansvar og ligger et ansvar hos arbejdsmarkedets parter. Og jeg vil i hvert fald godt for mit vedkommende sige, at jeg synes, denne her debat har været god. Men jeg kunne godt have været diskussionen om efterlønsordningen foruden, for jeg synes ikke, den er interessant. Jeg synes, at det, der er interessant, er at fokusere på den gruppe af medarbejdere – eller også medarbejdere, der ikke er i beskæftigelse – der er et sted imellem 50 og 60 år.

Det er sådan set den gruppe, der er interessant, når vi diskuterer seniorpolitik, og jeg synes faktisk, at debatten med fordel kunne favne den målgruppe, hvis det skal lykkes for os at få den gruppe til lystbetonet og af egen fri vilje at være på arbejdsmarkedet, og det er det, vi tror på, og det er derfor, vi ikke opererer, vil jeg sige til hr. Tom Behnke, med nogen yderligere tilgang til efterlønnen, men opererer på det grundlag, at den fortsat er der som en ret, som en sikkerhed for de grupper, der rent faktisk er nedslidt på arbejdsmarkedet, og derfor er efterlønsordningen ikke med i regeringens seniorpolitiske tænkning og seniorpolitiske udspil her til foråret.

(Kort bemærkning).

Tom Behnke (FP):

Ministeren gentager, at arbejdsmarkedet skal være rummeligt, og at det skal være attraktivt for den ældste del af den arbejdsaktive del af befolkningen at blive på arbejdsmarkedet. Men det harmonerer ikke særlig godt med de tal, som ligger på bordet, og de faktuelle oplysninger, vi har.

Ministeren sagde, at hele debatten om efterlønnen ikke var særlig interessant, men det er det, debatten i dag hovedsagelig har kørt på, og det er en interessant debat, og det er en debat, man er nødt til at forholde sig til. Men det er da

klart, at når finansministeren her til morgen i Radioavisen meddeler, at nu skal der ikke afsættes flere ressourcer til efterlønsordningen, ja, så er det selvfølgelig svært for regeringen at begynde at diskutere det her, for det betyder reelt, at man er nødt til at stoppe tilgangen til efterlønsordningen.

Og ministeren sagde også noget ganske interessant. Ministeren sagde: Efterlønsordningen skal fortsat være åben for dem, der er nedslidt og ikke længere kan være på arbejdsmarkedet. Og det var egentlig interessant at høre, om det så er regeringens holdning, at vi skal til at ændre kriterierne for muligheden for at gå på efterløn.

Men det andet, som er interessant, er: Det har jo intet at gøre med, at det reelt er de arbejdsløse, man med efterlønsordningen sluser ud dér, hvor der er stor arbejdsløshed, for vi kan jo se på tallene, at det er i de områder i Danmark, hvor der er størst beskæftigelse, at der er flest, der vælger at gå på efterløn. Så det harmonerer ikke med, hvad ministeren siger.

Arbejdsministeren (Jytte Andersen):

Det var vist en temmelig grov form for manipulation af det, jeg sagde. Det, jeg sagde, var, at arbejdsmarkedet skal være mere rummeligt, så folk faktisk bedre frivilligt er i stand til at vælge, om de vil på efterløn eller de ikke vil på efterløn. Situationen er rent faktisk den i dag, at for 35 pct.s vedkommende tilgår efterlønnen dem, der kommer fra ledighed – dér kommer de fra ledighed.

Som jeg også sagde tidligere i debatten: For gruppen under 60 år er det tre fjerdedele af dem, der tvinges ud af arbejdsmarkedet, fordi de ikke er interessante nok for virksomhederne, og det siger sig selv, at kan vi fjerne det billede, så kan vi også give et reelt grundlag for, at folk ikke tvinges ud.

Jeg sagde ikke noget om, at der ikke afsættes penge til efterlønsordningen, og det har finansministeren heller ikke sagt. Efterlønsordningen er en lovgivning, som regeringen har besluttet sig for skal bevares, uanset at Venstre og De Konservative og Fremskridtspartiet gerne vil have den fjernet. Men vi så gerne, at folk fik en mere reel mulighed for at vælge, om de vil på efterløn eller de ikke vil på efterløn, og dertil er der et behov for, at arbejdsmarkedet fungerer anderledes og ikke udstøder de ældre fra arbejdsmarkedet.

Det er det, der er udfordringen, og det er ikke at diskutere hverken satsen eller alderskriterier for tilgangen til efterlønsordningen. Det er en glimrende ordning, som der ikke er noget grundlag for at sætte spørgsmålstejn ved.

Formanden:

Så har hr. Ole Vagn Christensen bedt om en bemærkning i tilslutning til arbejdsministerens indlæg.

(Kort bemærkning).

Ole Vagn Christensen (S):

Det er ikke et svar til arbejdsministeren.

Formanden:

Ja men dér har vi altså den regel med korte bemærkninger.

(Kort bemærkning).

Ole Vagn Christensen (S):

Så beder jeg om ordet til anden omgang.

Formanden:

Ja, o.k. Hr. Tom Behnke.

(Kort bemærkning).

Tom Behnke (FP):

Som supplement til ministerens indlæg her synes jeg da, at man også er nødt til at forholde sig til, at efterlønsordningen bevirker, at virksomhederne faktisk har svært ved at holde på deres medarbejdere. Det har vi jo set at indtil flere virksomheder har givet udtryk for, og det synes jeg slet ikke ministeren har været inde på, det synes jeg slet ikke ministeren har kommenteret: at det rent faktisk for visse virksomheder er svært at holde på medarbejderne.

Ministeren har heller ikke været inde på den del af debatten omkring efterlønsordningen, der ligger i, at netop muligheden for at gå på efterløn som 60-årig på visse virksomheder bevirker, at de 60-årige medarbejdere enten af kollegerne eller af arbejdsgiveren får en fin hentydning om, at nu er der jo altså den her mulighed for at gå på efterløn, og om det så ikke var en god idé at gøre det. Det vil sige, at den her efterlønsordning altså er tosidet. Den har to forskellige sider. Den har altså også den mulighed, at der er nogle, som mere eller mindre frivilligt går ud på den.

Arbejdsministeren (Jytte Andersen):

Til hr. Tom Behnke: Det kan da godt være, man kan finde én eller tre eller måske oven i købet en håndfuld virksomheder, som har en medarbejder, som siger: Jeg vil gerne på efterløn. Men det ændrer jo ikke ved det store billede, det brede billede, der hedder, at virksomhederne ikke ansætter ældre medarbejdere, men fyrer ældre medarbejdere og dermed skaber en situation, hvor de ældre faktisk ikke har nogen muligheder for et reelt valg.

Selv om der er en håndfuld – Grundfos er nævnt og måske også andre – skal det jo ikke ændre ved det samlede billede. Det ville simpelt hen være, at en lille flue skyggede for hele synsfeltet, og det synes jeg faktisk ville være utrolig skadeligt for det samlede billede af, hvordan det her arbejdsmarked virker. Det virker desværre for hårdt, for udstødende, for kasserende i forhold til gedigne medarbejdere, som gerne ville være på arbejdsmarkedet noget længere. Det synes jeg er synd, og det er det, jeg synes er en kolossal politisk udfordring for det her Folketing at tage op.

Formanden:

Da vi kører skoleridt, er det hr. Aage Frandsen som ordfører for forslagsstillerne, og så er der i anden omgang anmeldt hr. Ole Vagn Christensen og hr. Bendt Bendtsen.

Aage Frandsen (SF):

Da vi anmodede om denne forespørgsel, var det på et tidspunkt, hvor der stadig væk var diskussion om efterlønsordninger, om de nu kunne holde eller ikke kunne holde. Det, vi var interesseret i ved den lejlighed, var selvfølgelig for det første at få sikret, at der ikke skete en forringelse af efterlønsordningen, og for det andet – og som det væsentligste – at få diskussionen drejet i en anden retning, nemlig hen på spørgsmålet om det, som nogle kalder seniorpolitik, og som jeg har udtrykt sådan, at man sikrer, at folk kan få livets tredje alder på en ordentlig måde, få nogle valgmuligheder.

Jeg mener også, diskussionen har været sådan, at vi primært har interesseret os for det, som drejer sig om, hvordan vi kan give folk nogle valgmuligheder, hvordan vi kan give dem muligheder for at være på arbejdsmarkedet, og det mener jeg i hvert fald er det positive i denne her forbindelse.

Vi undgik altså heller ikke – hvad man nok heller ikke kunne regne med at vi kunne undgå

– at nogle ville sige, at problemet sådan set ikke er, at arbejdsmarkedet skal være bedre – jo, det er det måske nok – men problemet er, at det er for godt at gå ud af arbejdsmarkedet. I den forbindelse kan jeg altså have svært ved at forstå, at man taler om problemet med de dér 120.000, der er på efterløn, og 50.000 på overgangsydelse – sammenholdt med, at der er 230.000–240.000, der er arbejdsløse, og der er en hel del i forskellige jobtilbudsordninger. Hvad var alternativet for de mennesker?

Og når hr. Tom Behnke siger, at der er nogle, der bliver presset ud af arbejdsmarkedet, vil jeg sige, at den dag man kan se en annonce, hvor der står: 55-årig med erfaring søges, og der er virkelig mange af den slags annoncer, så kan man sige, at det tyder på, at der åbenbart er ved at være mangel på den arbejdskraft. Jeg har ikke set den annonce endnu. Det kan godt være, det er, fordi jeg ikke har kigget efter den, fordi jeg ikke selv føler mig som arbejdsløs, men det kunne jo være, jeg ville have interesse i den på et tidspunkt.

Og derfor også spørgsmålet: Hvad er det for nogle mennesker, der tager efterlønsordningen? Ja, der er nogle, som ikke er arbejdsløse, men en meget stor gruppe af dem, der tager efterlønsordningen, det er dem, der enten er arbejdsløse eller føler, at de bliver truet af arbejdsløshed i løbet af kort tid, og det er ikke primært, fordi de presses ud af deres kolleger, det er, fordi arbejdsgiveren ikke vil have dem. Og derfor er det en helt forfejlet diskussion i forhold til virkelighedens verden at sige, at det er efterlønsordningen, der er specielt god. Det er en meget stor nedgang i indkomst, de pågældende mennesker skal have, hvis de skal vælge at gå på efterløn.

Med hensyn til det, som ministeren har sagt, vil jeg godt sige, at når ministeren lægger op til, at man vil forhandle med arbejdsmarkedets parter, så betragter vi det selvfølgelig som meget positivt. Det er også glimrende, at arbejdsministeren vil invitere en række mennesker inklusive de virksomheder, som er positive i den her sammenhæng, for så kan det være, at der er andre virksomheder, der lægger mærke til, at de ikke bliver inviteret.

Med hensyn til, om det kun er dem, der er nedslidt, der skulle have adgang til efterløn, så er ordet nedslidning på arbejdsmarkedet ikke bare et entydigt begreb, som vi kender fra vores bedsteforældres og vore forældres tid. Der er masser af mennesker, der i dag er forholdsvis hurtigt nedslidt på anden måde end fysisk.

Her i Folketinget har vi en ordning med, at vi kan gå på pension, når vi er 60 år. Det er så udtryk for, at vi herinde mener, at vi når en form for nedslidning, når vi er 60 år. Det tror jeg vi roligt kan sige gælder for nogles vedkommende, men der er også nogle, der holder sig raske længe efter de 60 år, og sådan skal det også være på det andet arbejdsmarked, det store arbejdsmarked, det rigtige arbejdsmarked: at man har valgmuligheden. Nogle kan holde længere, nogle kan holde i kortere tid, bl.a. fordi der er nogle, der startede meget tidligt på arbejdsmarkedet.

Så har vi også en folkepensionsalder, der er ekstremt høj, i Danmark. Derfor er det ikke så underligt, at der er nogle, der prøver på at finde ordninger, som betyder, at de kan træde hurtigere tilbage fra arbejdsmarkedet.

Jeg vil godt sige, at de kontroverser, vi havde undervejs i forhold til Det Konservative Folkeparti, selvfølgelig var lidt interessante, fordi det er Det Konservative Folkeparti, der i dag forhandler med regeringen, for jeg går ikke ud fra, at man forhandler med regeringen om disse spørgsmål, eller også går jeg ud fra, at det ikke er hr. Bendt Bendtsens synspunkter, men andre i Det Konservative Folkeparti, der repræsenterer partiets synspunkter.

Med hensyn til den bemærkning fra fru Vibeke Peschardt, som sagde, at flere og flere trækker sig ud af arbejdsfællesskabet, da vil jeg altså sige, at langt de fleste af dem presses ud af fællesskabet, og det, der efter vores opfattelse er det optimale, er, at vi kan nå frem til, at vi kan tilbyde ældre mennesker det, og at vi også selv har muligheden for det, når vi når den alder, at man kan vælge at være på arbejdsmarkedet på fuld tid, og at dette arbejdsmarked er godt at være på, og at man også kan vælge delvis at være på arbejdsmarkedet – og dér mener vi stadig væk, at ordningen ikke er attraktiv og fleksibel nok – og endelig at man kan gå på efterløn, når man bliver 60 år. Det er efter vores opfattelse det optimale for et ordentligt dansk arbejdsmarked.

Med hensyn til den dagsorden, som vi ikke får vedtaget, kan vi jo konstatere, at noget af det, vi har formuleret i den, gennemfører regeringen allerede ved, at man indleder forhandlinger med arbejdsmarkedets parter.

Med hensyn til fleksibiliteten håber jeg, at det, vi kan nå frem til på et senere tidspunkt, specielt er fleksibiliteten i forhold til at kunne vælge efterløn og træde tilbage, vælge efterløn mere

fleksibelt, end man kan i dag, at delefterlønsordninger bliver mere fleksible, at 200-timersreglen erstattes af et kronebeløb – jeg har i dag nævnt 40.000 kr. – ud fra, at det er mere socialt retfærdigt, og ud fra, at det giver nogle af de mennesker, specielt dem, som er på lavtlønsområdet, større muligheder for at have lidt arbejde ved siden af.

Med disse ord vil jeg godt sige tak for diskussionen, uanset at vi ikke var enige i indholdet.

Ole Vagn Christensen (S):

Når jeg har bedt om ordet her i anden omgang, er det, fordi den procedure, der har været valgt, gør, at jeg føler, at jeg er nødt til at skulle komme med et par betragtninger over det forløb, som hr. Kim Behnke betegnede som en konklusion: at det, der havde været interessant ved den her debat, var, at der var nogle, der var gået i gang med at diskutere efterlønnen. Det, der efter min mening har været produktet af denne debat, er, at et stort flertal her i Folketinget har samlet sig om det, der har været dagsordenen.

Jeg har været meget glad for at høre, at der trods alt i de fleste af Folketingets partier har været en opfattelse af, at det er nødvendigt at få kigget lidt nærmere på det her, på, hvordan man kan få skabt en holdningsændring fra det passive og så til det aktive. Men der er jo heller ingen tvivl om, at skal den operation lykkes, så er det nødvendigt, at arbejdsmarkedets parter spiller en meget, meget væsentlig rolle.

Hvor har hele den her debat været interessant, når man ser på, hvordan spørgsmålet om alderismen er blevet modtaget i medierne. Vi kan jo alle sammen huske, at på et tidspunkt sagde man fra Krediforeningen Danmark, at nu var man interesseret i netop at prøve på at fastholde de 50-årige også på arbejdsmarkedet. Ja, det kunne man faktisk komme i tvivl på.

Der er altså en lang, lang række ting, der skal gøres endnu, for at opgaven kan løses, men jeg tror, at skal man give den et godt forløb, så skal man være glad for de klare meldinger, der ligger såvel fra De Konservative som fra Fremskridtspartiet og Dansk Folkeparti, om, at de sådan set har et ønske om at komme af med efterlønnen. Det er også en klar dagsorden. Så ved vi andre, hvordan det er, tingene ser ud.

Men jeg er glad for, at de fleste alligevel har haft den opfattelse, at der er nogle gode ting i det, der ligger omkring efterløn, og at der er nogle gode ting i: Hvordan kan vi fastholde mennesker lidt længere på arbejdsmarkedet?

Tom Behnke (FP):

Hr. Aage Frandsen efterlyste nærmest, om der var nogen, der havde set en annonce i aviserne, hvor man efterspurgte en 55-årig medarbejder. Det er nok svært, og det er heller ikke sikkert, det har været tilfældet, for hvilke virksomheder ville begynde at investere i en medarbejder på 55 år vel vidende, at vedkommende højst sandsynligt ville gå på efterløn som 60-årig, altså en medarbejder, som man dårligt kan nå at oplære og sætte ind i arbejdet, før vedkommende vælger at gå på efterløn? Det er der naturligvis ingen virksomheder der vil, og derfor er det et faktum, at hvis virksomheden vidste, at den kunne beholde medarbejderen, til vedkommende var 67 år, ville der være et langt større incitament.

Så svaret på hr. Aage Frandsens spørgsmål er, at hvis vi gjorde noget ved efterlønsordningen og begrænsede eller helt stoppede tilgangen, så ville hr. Aage Frandsens ønske blive opfyldt, så ville hr. Aage Frandsen se den situation, at virksomhederne også ville efterspørge 55-årige medarbejdere.

Desuden er det jo også ganske uheldigt, at virksomhederne med god samvittighed kan afskedige en 60-årig medarbejder vel vidende, at medarbejderen jo bare kan gå på efterløn. Dermed kan virksomheden sidde tilbage med god samvittighed over at have afskediget en 60-årig medarbejder.

Hvis virksomheden omvendt havde vidst, at den var i den situation, at den afskedigede en 60-årig, som så i 7 år skulle gå på bistandshjælp, så ville en sådan virksomhed føle et ansvar for at beholde den pågældende medarbejder. Og dermed er ordningen med efterløn medvirkende til, at desværre alt for mange 60-67-årige forlader arbejdsmarkedet enten frivilligt, eller fordi de er blevet fyret. Den sovepude er ikke rimelig, og den burde fjernes.

Det ville være sundt, hvis vi afskaffede eller begrænsede eller stoppede tilgangen til efterlønsordningen. Jeg er næsten ligeglad med, hvordan man gør det, men jeg ønsker i hvert fald, at Folketinget lægger sig fast på at gøre noget ved efterlønsordningen, og at vi begynder at neddrole den. Det vil være sundt, for det vil kraftigt medvirke til at holde de ældre på arbejdsmarkedet. Det er den virkelighed, som vi har skitseret her i dag, det er den virkelighed, som man har dokumenteret her i dag, og det er den virkelighed, som regeringen må forholde sig til.

Regeringen må også forholde sig til, at de unge og de kommende generationer hverken kan eller vil betale den regning, som det her Folketing bliver ved med at udstede – regning efter regning, som man ganske udmærket ved at det er de unge og de kommende generationer der skal betale, samtidig med at man ved, at betalingsevnen vil blive langt, langt mindre. De unge hverken kan eller vil betale den regning, og det burde i hvert fald Socialdemokratiet som det førende regeringsparti forholde sig til.

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Det er også til hr. Aage Frandsen, for jeg noterede mig det tankevækkende synspunkt, som hr. Aage Frandsen gjorde sig til talsmand for, nemlig at i og med at folketingsmedlemmer har behov for en pensionsalder eller -mulighed, fra de er 60 år, er det jo bevis for, at på det tidspunkt er man sådan generelt fysisk nedslidt, og derfor bliver man nødt til at have en mulighed for at gå på efterløn. Jeg synes, det var meget tankevækkende. Det kan være, hr. Aage Frandsen med det som udgangspunkt vil kigge lidt ekstra på arbejdsmiljøet her i Folketinget. Det kan måske sågar være, at hr. Aage Frandsen med den parlamentariske erfaring, hr. Aage Frandsen har, vil skrive en bog, og så kan det jo godt være, vi kan få en større debat om det synspunkt.

Herudover vil jeg sige, at jeg også synes, det er tankevækkende, at det jo faktisk er repræsentanter for regeringspartier, som fra tid til anden lufter tanken om at modregne kapitalpensionen i efterlønnen, og det er jo i en erkendelse af – det må hr. Aage Frandsen jo også medgive – at den store tilstrømning af personer til efterlønnen, som vi kan se vil ske i fremtiden, hvis ikke vi gør noget, kan samfundsøkonomien ganske enkelt ikke bære.

Derfor vil jeg bare afslutningsvis for mit vedkommende konstaterer, at når vi i tirsdags behandlede et forslag fra SF her i Folketinget om, at der skulle være frit optag til lange uddannelser, og vi i dag behandler de tanker fra SF om, at den reelle pensionsalder i hvert fald skal sænkes til 60 år, der jo ligger i at fastholde efterlønnen, samtidig med at man skal skabe større muligheder for de 55-59-årige for at kunne komme væk fra arbejdsmarkedet, så vil det antal år, der så er tilbage for folk til virkelig at være erhvervsaktive i og til at bidrage til samfundsøkonomien, efterhånden være meget lille.

Det er nok derfor, SF's politik har trange muligheder for at blive gennemført, og jeg er også glad for, at der helt ind i regeringspartierne er en erkendelse af, at samfundsøkonomien ikke vil kunne bære, at vi har så mange på efterløn, og at vi samtidig fastholder så mange, som SF ønsker, i uddannelsessektoren, så vi slet ikke har så mange tilbage på det generelle arbejdsmarked, som vi har brug for for at have en stor samfundskage i det her samfund.

(Kort bemærkning).

Aage Brusgaard (FF):

Jeg har desværre ikke fulgt debatten her i formiddags, men jeg kom lige ind i salen, mens hr. Aage Frandsen havde ordet, og hr. Frandsen spurgte om, hvilke virksomheder der vil ansætte folk, der er over 50 år, og da randt det mig lige i hu, at for ca. en måned siden var der 2-3 annoncer i Morsø Folkeblad. De var fra et møbelfirma i Salling, der hedder Aage Østergaard, og det skrev direkte: Arbejdskraft søges. Folk over 50 år vil blive foretrukket. Begrundelsen var, at folk i den alder er mere stabile, mere fleksible osv. Der var en efterfølgende artikel en uge efter, hvor man så bekræftede, at man havde ansat over 30 personer, der var over 50 år.

Så jeg tror, den tanke breder sig, at man godt kan bruge de mennesker, der er over 50 år, for de har erfaringen.

Aage Frandsen (SF):

Hr. Aage Brusgaard skal selvfølgelig ikke klædes for, at han ikke har deltaget i debatten. Somme tider kan det ligefrem være en fordel, at der er nogle, der ikke har overværet en debat, for så kan de bedre gå ind i debatten, fordi de ikke behøver forholde sig til det, der er sagt før.

Det, jeg nævnede, vil jeg sige til hr. Aage Brusgaard, var egentlig et eksempel med en, der var 55 år, men jeg glæder mig over, at der er nogle virksomheder, der langt om længe finder på, at arbejdskraft over 50 år kan bruges. Men jeg har aldrig set en annonce med en på 55 år; det var det, jeg sagde.

Så til hr. Kristian Thulesen Dahl: Debatten i tirsdags var rejst af Enhedslisten. SF fremførte synspunkter gennem mig, hvor vi udtrykkeligt sagde, at vi ikke ønsker et totalt frit optag. Der er bestemte uddannelser, vi ikke vil have frit optag til, og vi vil ikke have, at man geografisk kan vælge, hvilken uddannelse man vil. Derfor kunne vi stemme for dagsordenen, som Enhedslisten havde lavet, og som vi støttede og

var medforlagsstillere til, fordi den ikke indeholdt det, der hedder frit optag.

Med hensyn til mit eksempel med folketingsmedlemmer sagde jeg, at ordet nedslidning eller udbrændthed ikke er den gammeldags fysiske nedslidning og udbrændthed, og da jeg så sagde, at der herinde i salen er nogle, der klart ikke er udbrændt, når de er 60 år, fik jeg lige øje på det ærede medlem hr. Risgaard Knudsen, for hr. Risgaard Knudsen er jo ikke udbrændt, selv om han er over 60 år.

Det er det, vi skal have på arbejdsmarkedet: at vi har det fleksible, at man har lov til at træde tilbage, når man er 60 år, men at man også kan blive, til man er 67 år, hvis arbejdspladsen er interessant og attraktiv nok. Og det er den åbenbart også for nogle herinde.

Formanden:

Hr. Kristian Thulesen Dahl, og jeg går ud fra, at det er til det, vi diskuterer.

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Jeg vil bare sige til hr. Aage Frandsen, at han skulle læse den dagsorden fra i tirsdags igen. Jeg troede egentlig, at når man var medforlagsstiller på den, så havde det et sigte.

Mit sigte i denne her forbindelse med det i tirsdags var at markere, at hvis man ønsker, at der generelt kommer flere ind i uddannelsessektoren i den ene ende, og man i den anden ende – som debatten i dag jo har givet klart udtryk for – ønsker, at folk tidligere og tidligere skal væk fra arbejdsmarkedet, så bliver det antal år, folk har tilbage som aktive på arbejdsmarkedet, naturligvis mindre, og det betyder så, at der bliver færre til at sørge for, at der er en velfærdskage, som vi kan fordele, og færre til at bidrage til at løfte den forsørgerbyrde, der er.

Det var i al beskedenhed det synspunkt, jeg ville gøre gældende, og det tror jeg også hr. Aage Frandsen egentlig var fuldt vidende om.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 9 af Aage Frandsen (SF) (se foran) forkastedes, idet 15 (SF og EL) stemte for, 95 (S, V, KF, RV, FP, CD og DF) imod.

Hermed sluttede forespørgslen.

Formanden:

Jeg skal her udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.30.

Mødet udsat kl. 12.31

Mødet genoptaget kl. 13.30

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Første behandling af lovforslag nr. L 10: Forslag til lov om ændring af lov om arbejdsløshedsforsikring m.v.

Af Aage Frandsen (SF) m.fl.
(Fremsat 2/10 96).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Arbejdsministeren (Jytte Andersen):

Med dette forslag foreslår SF endnu en gang, at arbejdsløshedsforsikringslovens bestemmelse om dagpenge under undervisning – § 62 a – ændres, sådan at den føres tilbage til den udformning, som bestemmelsen havde før den 1. januar 1996.

Det er anden gang, SF fremsætter lovforslaget, så det er faktisk ikke så lang tid siden, vi fik lejlighed til at tage stilling til det. SF's forslag blev nedstemt i foråret, helt nøjagtigt den 31. maj.

Jeg kan naturligvis heller ikke støtte forslaget denne gang. Jeg mener faktisk, at vi med de ændringer, der skete i § 62 a i forbindelse med finanslov 1996, fik udarbejdet nogle ganske fornuftige afgrænsninger imellem undervisning med dagpengeret og undervisning med anden forsørgelse. Jeg mener derfor ikke, det er rigtigt at ændre på bestemmelsen igen.

Bortset fra disse to generelle betragtninger vil jeg godt sige to ting: SF begrundet lovforslaget lidt bagvendt, synes jeg. SF's begrundelse for lovforslaget er ikke så meget de manglende muligheder, som de ledige har for uddannelse

med dagpenge, men mere det, at daghøjskoler og dag- og aftenseminarier oplever en nedgang i elevtal, og så har man også en argumentation om, at der er mangel på lærere. Selv om dette i andre sammenhænge kan være gode begrundelser og gode argumenter, så mener jeg faktisk, at det hverken kan eller bør være dagpengesystemets opgave at sørge for, at der er lærere nok, og at elevtallet på daghøjskoler og dag- og aftenseminarier er højt nok. Disse to spørgsmål må klares, synes jeg, på anden vis; de må nemlig klares i en uddannelsespolitisk sammenhæng.

I regeringen mener vi altså fortsat, at fuld-tidsuddannelse som udgangspunkt skal finde sted i uddannelsessystemet og altså i SU-systemet, og at bevarelse af dagpengeretten under uddannelse kun bør ske ved deltidsuddannelse på under 20 timer om ugen og ved uddannelse, der i øvrigt ikke er SU-berettiget.

Når det så drejer sig om de lediges muligheder for at fortsætte en uddannelse, som de måske i længere tid har kombineret med fuld-tidsarbejde, f.eks. på aftenseminarierne, så er jeg åben over for at forsøge at finde en løsning på det spørgsmål, men jeg er også nødt til at understrege, at det bør ske inden for de eksisterende rammer, som arbejdsmarkedslovgivningen giver, for det her er jo et forhandlings-spørgsmål, og derfor skal denne åbenhed fra min side også ses på den baggrund.

Men jeg er som sagt åben over for at finde en løsning, eksempelvis i den situation, hvor en person måske er halvvejs igennem et uddannelsesforløb, har haft beskæftigelse hele tiden og så måske en kort periode bliver ledig. Her kunne det være rimeligt i den periode at finde et forsørgelsesgrundlag i arbejdsmarkedslovgivningen. Det er min egen holdning, og det er regeringens holdning, men det er som sagt forligsstof, vi snakker om her, og derfor skal det selvfølgelig også gøres til genstand for en bredere drøftelse.

Ole Vagn Christensen (S):

Det er som sagt anden gang, SF fremsætter dette lovforslag, og jeg vil indledende sige, at Socialdemokratiet ikke kan støtte det.

Kortfattet kan man sige, at konsekvensen af SF's forslag er, at det ville blive muligt at bevare dagpengeretten ved deltagelse i undervisning, som ikke er SU-berettiget eller berettiget til godtgørelse efter lov om arbejdsmarkedsuddannelser, uanset hvor mange timer undervisningsforløbet varer. Det vil bl.a. sige, at dagpen-